

NORGES
IDRETTSFORBUND

RAPPORT OM PENGESPILL OG LOTTERIER I NORGE

Rapport av 2. februar 2015

Innledning	1
Sammendrag	3
1 Hva er viktig for norsk idrett når det gjelder pengespillpolitikk?	7
2 Spillmarkedene	8
2.1 Norge.....	8
2.2 Sverige.....	16
2.3 Danmark.....	19
2.4 Finland.....	23
3 Pengespillproblemer	25
4 Reklamemarkedet	27
4.1 Norge.....	27
4.2 Sverige.....	27
4.3 Danmark.....	28
4.4 Finland.....	28
5 Endringer i lotterireglementet	29
6 Konsekvenser ved en innføring av en dansk lisensmodell i Norge	31
6.1 Inntekspotensial fra utenlandsspillingen.....	31
6.2 Økte reklamekostnader	31
6.3 En teoretisk sammenligning av enerettsmodellen med et lisenssystem	32
6.4 Reduserte inntekter som en følge av endrede spillevaner	33
6.5 Økning i regulatoriske kostnader	34
6.6 Konklusjon – økonomi.....	34
6.7 Virkning på problemspilling	34
7 Et offensivt alternativ for frivilligheten.....	35

Innledning

Denne rapporten ser på hvorvidt en enerettsmodell eller et lisenssystem etter dansk mal vil være mest formålstjenlig for norsk idrett, vurdert opp mot langsiktig, forutsigbar finansiering, og opp mot etikk og forbrukerbeskyttelse.

Norsk idrett og statens spillpolitikk har vært sterkt knyttet sammen siden opprettelsen av Norsk Tipping i 1948. Kulturdepartementet har gjennomført en utredning av mulige økonomiske konsekvenser ved innføring av en lisensordning for pengespill hvor også andre selskaper får adgang til det regulerte norske markedet. Dette er særdeles interessant for Norges idrettsforbund og hele norsk idrett. Utredningen har vært varslet siden regjeringserklæringen ble lagt fram av regjeringen Solberg høsten 2013. Rapporten finnes på følgende link:

https://www.regjeringen.no/contentassets/ba4e735203e748d5bb1c48d3d4ba1de5/rapport_rmc-utredning_av_ekonomiske_konsekvenser_av_en_mulig_lisensordning_for_pengespill.pdf

Rapporten er etter Norges idrettsforbunds syn grundig og viser at en lisensmodell ikke vil komme til å generere mer penger til norsk idrett og andre organisasjoner fra pengespill, men tvert om vil inntektene bli noe redusert dersom en liberaliserer sportspill og online kasinovirksomhet. Inntektene vil kunne bli dramatisk redusert dersom også lotteridelen av spillmarkedet liberaliseres.

I kapittel 9.2 Avslutning i Rambølls rapport står det:

«Vår utredning har vist at frivilligheten sannsynligvis ikke vil få økte inntekter fra pengespill som følge av en liberalisering, men heller ikke lide nevneverdig tap. Dersom Norsk Tipping derimot bruker vesentlig mindre på markedsføring eller dersom netto-omsetningen i pengespillmarkedet vokser betraktelig mer enn det vi har forutsatt i modellen, vil frivilligheten kunne tjene på en liberalisering. Basert på vårt evidensgrunnlag, er dette derimot et mindre sannsynlig scenario.

Viktige forutsetninger for at frivilligheten ikke skal tape på en liberalisering, er for det første at lotterier forblir monopolspill. For det andre må forsyningen av inntektsgrunnlaget til det norske samfunn, hvor en større del av inntektene fra pengespill komme i form av skatter, ikke gjøre at frivilligheten taper i konkurransen om midler på statsbudsjettet. For det tredje forutsetter dette at de historiske trendene i omfanget av pengespill fortsetter mer eller mindre uberørt av liberaliseringen, slik erfaringen fra Danmark har vært etter liberaliseringen der.

Vår utredning har også vist at det er mulig å pålegge lisenshavere tiltak for å sikre et fortsatt høyt forbrukervern i det norske markedet. En viktig forutsetning for dette er at myndighetene lykkes i å regulere størstedelen av markedet, slik at aktørene kan konkurrere på like vilkår. For å sikre et attraktivt og bærekraftig lisensiert marked, vil det det være nødvendig med en lavere beskatning enn i Danmark, dersom myndighetene samtidig ønsker et strengere ansvarlighetsregime enn i vårt naboland.»

Norsk idrett støtter at nåværende ordninger med jevne mellomrom evalueres og at det undersøkes om det kan genereres ytterligere ressurser til norsk idrett innenfor ansvarlige rammer. Vi vil likevel bemerke at det ikke er noe juridisk grunnlag for å endre forutsetningene for spill i Norge. EFTA-domstolens kjennelse i favør av den norske enerettsmodellen og EU-domstolens kjennelse i finsk favør i november 2013, gjør at det ikke finnes gode grunner til å oppgi en velfungerende enerettsmodell.

Regjeringen har nylig hatt et forslag til endringer i Lotteriloven ute på høring. Her er det foreslått at det skal etableres fem nye lotterier som hver kan omsette for 300 millioner kroner. Ingen av disse lotteriene vil inngå i tippenekkelen.

Som det har gått fram av Norges idrettsforbunds svar på høringen om endring i lotterireglementet, mener Idrettsforbundet at det ikke er mulig å åpne for nye lotterier i ovennevnte størrelsesorden uten samtidig å vurdere alle de eventuelle konsekvensene dette kan ha for enerettsmodellen, både økonomisk, sosialpolitisk og juridisk overfor EØS.

I sine bemerkninger til statsbudsjettet for 2015 ber flertallet i Familie- og kulturkomiteen: «...regjeringen følge utviklingen nøye for å vurdere om beløpsgrensene for lotterier kan økes og flere lisenser kan gis etter hvert som dette markedet utvikler seg. Samtidig ber flertallet regjeringen vurdere om én aktør kan søke flere lisenser.» Etter Idrettsforbundets mening utfordrer dette det juridiske grunnlaget for enerettsmodellen ytterligere.

Etter vår mening gjelder det samme for en utredning av eventuelle endringer i pengespilloven. Av oppdraget går det fram at regjeringen ønsker å se om det er mulig å kombinere sosialpolitiske hensyn med økte inntekter innenfor EØS-avtalens rammer. Det fremgår imidlertid tydelig av bestillingen, at det er de økonomiske konsekvensene som er vektlagt.

Denne rapporten er utarbeidet av Norges idrettsforbund som et selvstendig faktaunderlag i arbeidet med å etablere egen kunnskap om pengespillmarkedet. Det er vårt ønske å levere et grunnlagsdokument som kan bidra til den videre utviklingen av politikken på området.

I tillegg til omfattende dokument søk har en delegasjon fra Norges idrettsforbund gjennomført flere møter med Norsk Tipping, Danske Spil, Danmarks Idrætsforbund, Actis og Spillavhengighet Norge. I forbindelse med utarbeidelsen av rapporten har redaksjonen også vært i kontakt med Danmarks Statistikk og Lotteriinspektionen i Sverige.

Denne rapporten diskuterer ikke idrettens finansiering. Rapporten behandler heller ikke ulike sider ved den «interne» fordelingen av ressursene nasjonalt innenfor enerettsmodellen.

Rapporten inneholder to sentrale begreper som i er definert som følger:

Brutto omsetning: Spillernes innsats - alt det spilles for

Netto omsetning: Brutto omsetning fratrukket utbetaling av premier til spillerne.
Netto omsetning er lik spillernes tap. I denne rapporten forsøker vi å bruke begrepet netto omsetning

Sammendrag

For norsk idrett er følgende spørsmål viktige når en skal vurdere om enerettsmodellen skal forsterkes og videreføres eller om norsk idrett skal støtte en overgang til en lisensmodell lik den danske.

1. Norsk idrett er opptatt av å ha langsiktige, forutsigbare rammevilkår blant annet i form av finansiering.
2. Som Norges største barne- og ungdomsorganisasjon er norsk idrett opptatt av at det skal føres en ansvarlig pengespillpolitikk som minimerer problemspilling og spillavhengighet.

Netto omsetning i det norske pengespillmarkedet utgjorde 9,0 milliarder kroner i 2013. 5,0 milliarder kroner gikk til gode formål.

Pengespillmarkedet har vokst med 200 millioner kroner i året de siste fem år. Korrigeres det for prisstigning ligger den årlige veksten på rundt en halv prosent. Veksten tilsvarer omsetningen til de nye spillene som er introdusert i perioden.

Danskene innførte en lisensordning for sportsspill 1. januar 2012. Samtidig ble også kasinovirksomhet på nett legalisert og det ble innført en lisensordning også for dette segmentet.

Ser en det regulerte og uregulerte markedet i Danmark i sammenheng har innføring av lisensordningen neppe ført til noen stor omsetningsvekst. Omsetningsveksten har sannsynligvis ligget på omtrent samme nivå som i Norge og Sverige.

Lisensordningen har ført til et stort skifte mellom de forskjellige spillsegmentene. Spillene som ble omfattet av lisensordningen, har vokst med 825 millioner danske kroner fra 2012 til 2014, noe som utgjør 40 prosent. Markedsandelen til disse spillene har vokst med 10 prosentpoeng. Øvrige spill har redusert omsetningen med 625 millioner danske kroner i samme periode.

Lisensordningen har vært vellykket i den forstand at omsetningen i det uregulerte markedet har blitt redusert. Betsson hevder i sin rapport at det synes som om gråmarkedet igjen er i vekst, og fortsatt er det slik at ca. 20 prosent av spill på sportsspill i Danmark skjer hos uregulerte aktører.

Finland har på samme måte som Norge en enerettsmodell. Markedet er delt mellom tre aktører som har hvert sitt ansvarsområde. Det er juridisk tydelige grenser mellom de tre aktørene for å sikre at det ikke blir konkurranse om de samme type spill mellom dem. De finske selskapene generer mest penger til gode formål per innbygger i Europa.

En studie utført av Universitet i Bergen viser at omfanget av problemer knyttet til pengespill i Norge er lavere enn gjennomsnittet fra internasjonale befolkningsundersøkelser. Dette viser at den norske modellen fungerer innenfor dette området.

Studien viser at risikoen for å være moderat risikospiller/problemspiller var forhøyet hos menn, enslige, hos dem med lav utdanning, blant dem som var arbeidsledige/ufør/på attføring/på avklaringspenger, og blant dem som hadde fødested utenfor Norge.

Databingo, bingo på internett og spillet Belago (bingoautomat) var de spillene hvor prosentvis flest av deltakerne oppga at de hadde problemer med å kontrollere eller begrense spillingen. Andre spill hvor

også en relativ høy andel av spillerne opplevde det samme er skrapelodd på internett og kasinospill på internett.

Det er også verdt å merke seg forskjellen i score til oddsspillene til Norsk Tipping og andre spillerselskaper. 0,62 prosent av spillerne som spiller på oddsspill hos Norsk Tipping oppgir å ha problemer, mens tilsvarende tall for spilling hos andre selskaper er 1,81 prosent. Det skal bemerkes at dette er lave tall sammenlignet med bingospillene.

Folkhelsomyndigheten i Sverige definerer spill med høyt risikopotensial som spill med kort tid fra innsats til resultatet foreligger, rask utbetaling av gevinster, mulighet for lange spillsesjoner og ofte spill med lyd- og lyseffekter. Mange av spillene finnes på internett. Eksempler på slike spill er spilleautomater og kasinospill.

Konsekvenser av foreslåtte endringer i lotteriloven

Det er vedtatt at lotteriet Nabolaget vil starte opp i 2015. Dette lotteriet inngår i Norsk Tippings portefølje. Regjeringen har i tillegg foreslått å gi tillatelse til at det opprettes fem nye lotterier hvor spillernes innsats til sammen kan være 1 500 millioner kroner i året. Flertallet i Familie- og kulturkomiteen på Stortinget har i sin innstilling til statsbudsjettet for 2015 i tillegg bedt regjeringen følge utviklingen nøye for å vurdere om beløpsgrensene for lotterier kan økes og flere lisenser kan gis etter hvert som dette markedet utvikler seg. Samtidig ber flertallet regjeringen vurdere om én aktør kan søke flere lisenser. Norsk idrett er bekymret for at dette vil være en åpning for en stor, aktiv konkurrent til Norsk Tipping utenfor enerettsmodellen. Det vil etter Idrettsforbundets mening ha en direkte ødeleggende konsekvens både for overskuddsfordelingen gjennom den såkalte tippeskjelen og for hele enerettsmodellens juridiske grunnlag.

Det er ikke bestemt hvilken form disse nye lotteriene vil få. Dersom dette blir fysiske lotterier vil de neppe generere problemspilling, mens dersom lotteriene skulle utformes som internettbaserte trekningsspill, skrapelodd eller lignende, vil de bidra til at problemspillingen øker.

De fem nye lotteriene vil trolig få en netto omsetning opp mot 1 milliard kroner. Dette tilsvarer hele veksten i spillmarkedet i Norge i femårs perioden 2008 – 2013 og vil helt klart påvirke omsetningsutviklingen for det øvrige spillmarkedet i negativ retning.

Norges idrettsforbund frykter at det å la opptil seks operatører drive lotterivirksomhet i Norge vil bli sett på som en opphevelse av enerettsmodellen. Det kan føre til at andre selskaper utfra et likhetsprinsipp, kan kreve å få tilgang til det norske lotterisegmentet på tilsvarende vilkår. Norges idrettsforbund mener dette forslaget utfordrer EØS-reglementet og EFTA-domstolen.

Norges idrettsforbund mener at det å la inntil fem nye operatører og overskuddsmottakere konkurrere seg i mellom og med Norsk Tipping vil føre til mindre tilskudd innenfor tippeskjelen og samlet sett til gode formål, da mer penger vil gå til reklame og administrasjon.

Norges idrettsforbund frykter at dersom det blir flere operatører på lotterimarkedet vil det kunne innføres restriksjoner på hvilke spill Norsk Tipping, som den dominerende aktøren, vil få lov til å utvikle for ikke å utkonkurrere de mindre operatørene. Det vil kunne bety reduserte inntekter til norsk idrett.

Konsekvenser ved innføring av en lisensmodell for pengespill lik den danske i Norge

Våre beregninger viser, som Rambølls beregninger, at det vil genereres mindre penger til gode formål

ved innføring av en lisensmodell. Norges idrettsforbunds frykter at reduksjonen i tilskuddene til gode formål vil bli større enn det Rambøll har estimert ved en lisensmodell.

Lotteri- og stiftelsestilsynet anslår at nordmenn taper mellom 700 – 1 000 millioner kroner hos utenlandske pengespillselskaper. Dette nivået er stabilt.

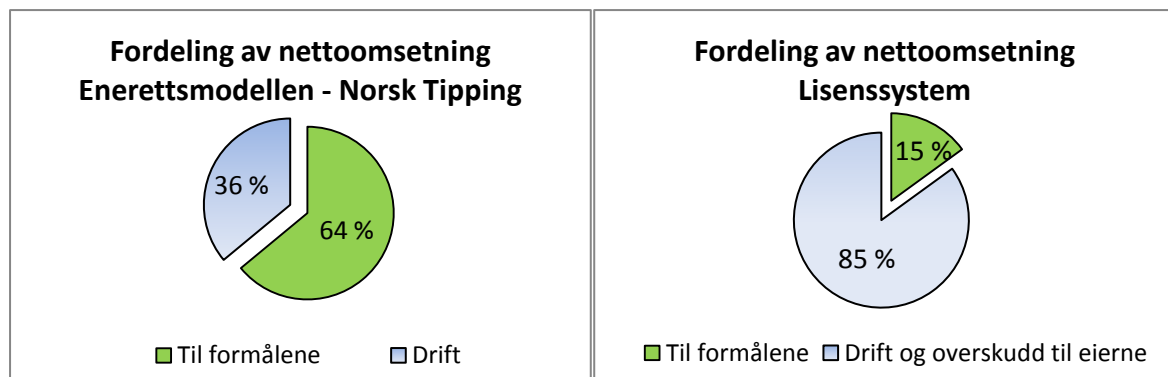
I følge Rambøll-rapporten er det usannsynlig at utenlandske spillselskap vil ønske å etablere seg innenfor et ansvarlighetsregime tilsvarende Norsk Tipping, med en avgift til staten på 20 prosent, slik det er i Danmark. Rambøll anslår at avgiften må reduseres til 15 prosent dersom det skal være interessant for disse selskapene å etablere seg i Norge.

Med et avgiftsnivå på 15 prosent vil utenlandsspillingen bidra med maksimalt 105 – 150 millioner kroner til gode formål. Dette utgjør 2 – 3 prosent av hva som genereres i dag.

Norges idrettsforbund antar at Norsk Tipping vil måtte øke sine reklamebudsjetter med minst et tilsvarende beløp for å klare å opprettholde netto omsetning.

En lisensmodell vil gi 15 prosent av netto omsetning (spillernes innsats fratrukket premier) til formålene. 64 prosent av netto omsetning til spillene som inngår i tippene, gikk i 2013 til gode formål. Dette viser at enerettsmodellen er en svært effektiv modell når det gjelder å generere tilskudd til gode formål

Figuren nedenfor illustrerer forskjellene på de to systemene hvor andelen som går til gode formål er angitt med grønn farge.

Erfaringene fra Danmark viser at innføring av en lisensmodell vil føre til at spilling flyttes til de liberaliserte spillene. Figuren over viser at for hver krone som flyttes fra for eksempel Norsk Tipping's lotterivirksomhet og til de utenlandske bettingselskapene vil frivilligheten tape nesten 50 øre.

Norges idrettsforbund og organisasjonene som beskjeftiger seg med spillavhengighet mener at antall problemspillere trolig vil øke som en følge av en liberalisering.

En alternativ politikk

Norges idrettsforbund mener at det er større mulighet for å øke tilskuddene til gode formål ved at Norsk Tipping i større grad tar opp konkurransen med de utenlandske selskapene. I tillegg til en forventet økning i tilskudd til gode formål, ville dette gi en større andel av spill og spillere innenfor

Norsk Tippings allerede etablerte ansvarlighetsregime for spill. Dette vil redusere omfanget av spillavhengighet i Norge.

Det bør være interessant å vurdere hva som ville skje dersom enerettsmodellen ble beholdt og Norsk Tipping justerte sine odds og antall spillobjekter mer i tråd med det som tilbys på internett i dag. Ville dette redusere nordmenns spilling hos utenlandske selskaper?

Dersom en på denne måten fikk hentet hjem for eksempel 300 millioner kroner, vil tilskuddene til frivillighet øke med opp mot 200 millioner kroner.

1 Hva er viktig for norsk idrett når det gjelder pengespillpolitikk?

Det er ikke bestemt hvordan en eventuell liberalisering av det norske spillemarkedet skal foregå, hvilke spill som skal tilbys og hvilke rammebetingelser som eventuelt vil gjelde.

Det finnes forskjellige modeller for hvordan spillleselskapene skattlegges i forskjellige land. Det finnes en oversikt over dette på Lotteri- og stiftelsestilsynets hjemmeside www.lottstift.no.

Det er viktig for norsk idrett at staten fører en ansvarlig spillpolitikk slik at negative virkninger av spilling minimaliseres. For Norges største barne- og ungdomsorganisasjon er det ikke uvesentlig hvordan idretten finansieres. Idrettens støtte til fjerning av spilleautomatene, til tross for et årlig inntektstap på over 700 millioner kroner, er et eksempel på idrettens holdning i dette spørsmålet.

For norsk idrett er det også viktig at en størst mulig andel av spillernes tap kanaliseres til formålene. Dette innebærer at det er viktig at selskapene driver effektivt og at størst mulig del av overskuddet utbetales til formålene og ikke havner som profitt for private eiere.

Norsk Tipping utbetaler hele sitt overskudd til gode formål. I en lisensmodell hvor private selskaper gis markedsadgang, vil deler av overskuddet utbetales til eierne av selskapene i form av utbytte.

Når myndighetene skal fastsette lisensvilkårene ved en eventuell liberalisering av markedet, er det flere hensyn som må tas. Først og fremst må vilkårene settes på en slik måte at selskapene synes det blir mer interessant å søke lisens i Norge enn å fortsette å rekruttere norske spillere til sine utenlandske virksomheter. Dette setter begrensninger for hvor store avgifter som kan innføres og dermed hvor stor del av omsetningen som vil kunne genereres til gode formål. I Danmark betaler spillleselskapene en avgift til staten på 20 prosent av netto omsetning. I Rambølls rapport til Kulturdepartementet har en også sett på en modell der kun 15 prosent av netto omsetning tilfaller formålene. Den reduserte avgiften er knyttet opp mot et strengere ansvarlighetsregime.

Det er sannsynligvis ikke mulig å innføre et vesentlig høyere avgiftsnivå i Norge enn i Danmark. Betsson skriver blant annet følgende under omtalen av det danske lisenssystemet i sin rapport «Spillmonopolet for fall? – en rapport om fremtidens spillpolitikk»: *Dagens erfaringer viser imidlertid at det ulovlige markedet er dramatisk redusert etter at man innførte lisensordningen. Ferske tall fra 2014 viser derimot at utviklingen ser ut til å snu.*

Antall lisenser er på samme nivå som ved innføring av lisensordningen, noe som tyder på at ingen nye spillselskaper har søkt lisens de siste årene. Det antas derfor at det danske skattenivået er for høyt for å favne samtlige spillselskaper, noe som bidrar til å holde liv i det «grå markedet» som lisensordningen skulle til livs.

For norsk idrett er følgende spørsmål viktige når en skal vurdere om enerettsmodellen skal videreføres eller om norsk idrett skal støtte en overgang til en lisensmodell lik den danske.

1. Norsk idrett er opptatt av å ha langsiktige, forutsigbare rammevilkår blant annet i form av finansiering.
2. Norsk idrett er opptatt av at det skal føres en ansvarlig pengespillpolitikk som minimerer problemspilling og spillavhengighet.

2 Spillmarkedene

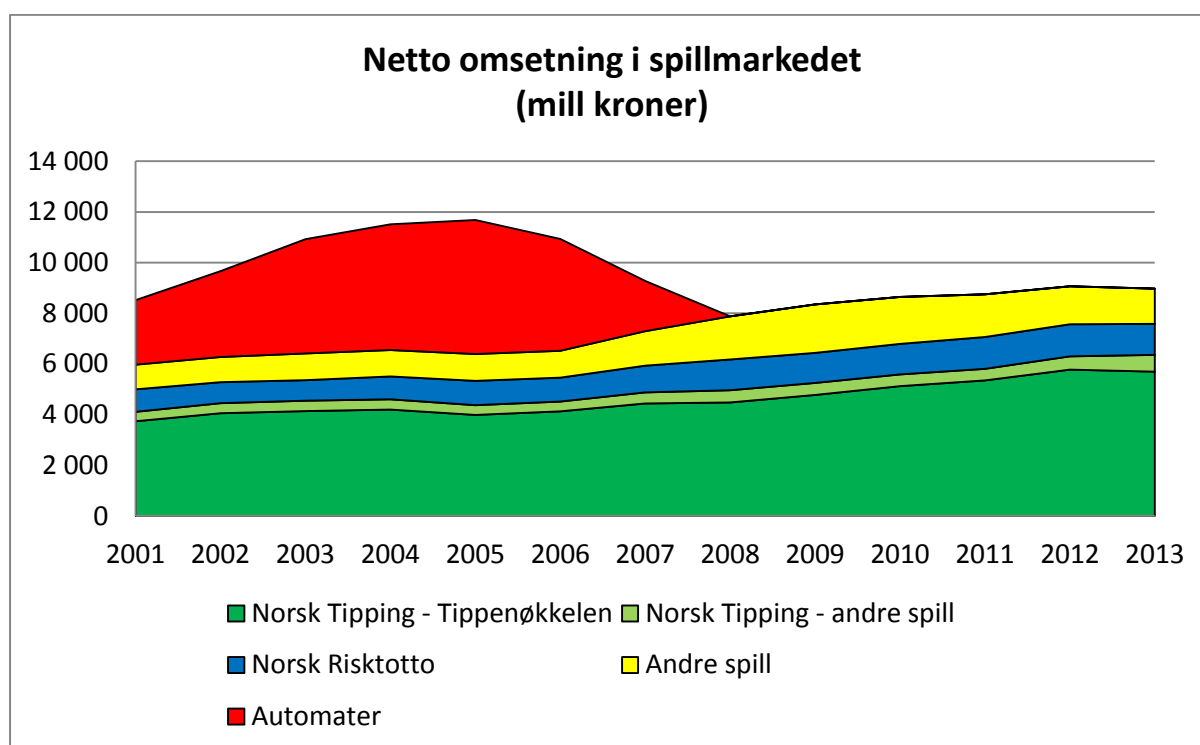
2.1 Norge¹

Norske spillere satset i følge Lotteri- og stiftelsestilsynet 30,9 milliarder kroner i det regulerte norske markedet i 2013. Det ble utbetalt 21,9 milliarder kroner i premier. Netto omsetning, eller spillernes tap, utgjorde 9,0 milliarder kroner. Dette betyr at alle nordmenn over 18 år i gjennomsnitt brukte 2 278 kroner på regulerte spill i 2013. Tilsvarende tall i Sverige og Danmark er henholdsvis 2 240² svenske kroner og 1700³ danske kroner. Norske husholdninger brukte 0,69 prosent av disponibel inntekt på pengespill.

Av en netto omsetning på 9,0 milliarder kroner ble 5,0 milliarder kroner fordelt til gode formål.

Spillene som inngår i tippenøkkelen sto for 63 prosent av netto omsetning i 2013.

Figur 1 viser utvikling i netto omsetning fra 2001 til 2013.

Figur 1 Netto omsetning i spillmarkedet 2001 - 2013

Netto omsetning i det norske spillmarkedet økte raskt fra 2001 og fram til 2005 da omsetningen nådde 11,7 milliarder kroner. Dette tilsvarer 13,6 milliarder 2013-kroner. Omsetningen falt med utfasingen av automatene og var nede i 8,0 milliarder kroner i 2008 før den igjen begynte å øke. I 2013 var omsetningen 9,0 milliarder kroner. Netto omsetning i faste kroner var over 50 prosent høyere i 2005 enn i 2013.

¹ Data er hentet fra publikasjonene Norske pengespel og Norsk Tippings årsberetninger

² Lotteriinspektionen

³ Spillemyndigheden

Spilleautomatene sto for en svært stor del av omsetningen fram til de ble fjernet fra markedet 1. juli 2007. I toppåret 2005 ble det spilt for 27,8⁴ milliarder kroner på 15 000 automater. Netto omsetning utgjorde 5,3 milliarder kroner. 2,2 milliarder kroner ble fordelt til formålene hvorav norsk idrett mottok 714 millioner kroner. Spillavhengighet som følge av spill på automatene var betydelig. Automatene var utplassert i blant annet butikker, på kjøpesentre, i kiosker, bensinstasjoner og på serveringssteder. Det var en rekke forskjellige operatører som hadde ansvaret for de forskjellige automatene.

Resten av pengespillmarkedet har samlet sett hatt en jevn vekst i perioden. Veksttakten var noe større i 2007 og 2008 enn i resten av perioden. Den økte veksten kom i hovedsak fra bingo hvor netto omsetning ble mer enn fordoblet på to år. Bingosegmentet økte med 650 millioner kroner disse to årene. Denne økningen skyldes sannsynligvis at noen av spillerne som tidligere hadde spilt på spilleautomatene gikk over til å spille på bingoautomatene som hadde flere fellestrekk med de tidligere automatene.

Det var en nedgang i netto omsetning i årene 2005 og 2013.

I følge Lotteri- og stiftelsestilsynet spiller nordmenn for mellom 11 – 15 milliarder kroner hos utenlandske spillselskaper utenom det regulerte markedet. Netto omsetning utgjør mellom 700 millioner kroner og 1 milliard kroner. Dette gir utenlandske spillselskaper en markedsandel på mellom 7 og 10 prosent. I Sverige er denne andelen på 15 prosent, mens den er lav, men sannsynligvis økende i Danmark.

I de resterende analysene har vi valgt å se på perioden etter at spilleautomatene var fjernet fra markedet. Det første hele året uten spilleautomater var 2008.

Spill om bord på norske skip i fast rute mellom Norge og utlandet ble inkludert i Lotteri- og stiftelsestilsynets statistikk fra 2009 og er dermed ikke inkludert i 2008. Netto omsetning har ligget på i underkant av 100 millioner kroner i hele perioden. Økningen som vises i statistikken for 2009 for dette segmentet er derfor ikke reell.

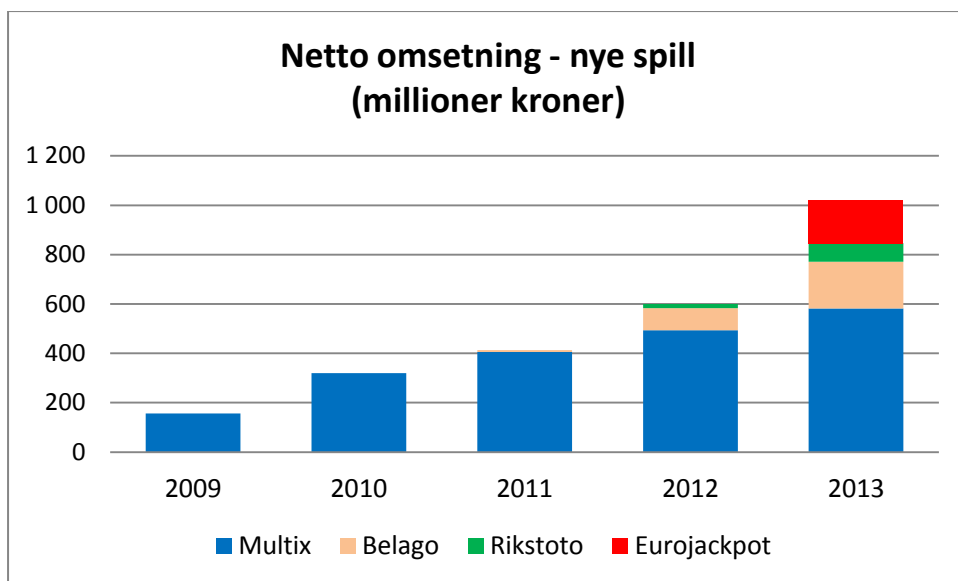
Det regulerte norske pengespillmarkedet har vokst med 1,1 milliard kroner fra 2008 til 2013. Holdes spill om bord på skip utenfor, har økningen vært på 200 millioner kroner i året eller 1,0 milliard kroner i femårsperioden. Dette tilsvarer en årlig stigning på 2,3 prosent. Prisstigningen har til sammenligning vært 1,7 prosent. Markedet har dermed reelt sett vokst med cirka en halv prosent i året. Veksten var størst tidlig i perioden. Dette skyldes sannsynligvis at noe av pengene fra spilleautomatene ble kanalisert til andre typer spill.

Norsk Tipping har lansert Multix (2009), Belago (2011) og EuroJackpot (2013), mens Norsk Rikstoto har introdusert V64 (2012) og Tvilling (2013) etter 2008. Disse fem spillene har en netto omsetning i 2013 som tilsvarer hele veksten i totalmarkedet på 1,0 milliard kroner. Også innenfor de mer tradisjonsrike spillene har det foregått en produktutvikling. Oddsen er for eksempel utvidet til også å omfatte live-spilling (Liveoddsen).

Figur 2 viser omsetningsutviklingen for de nye spillene.

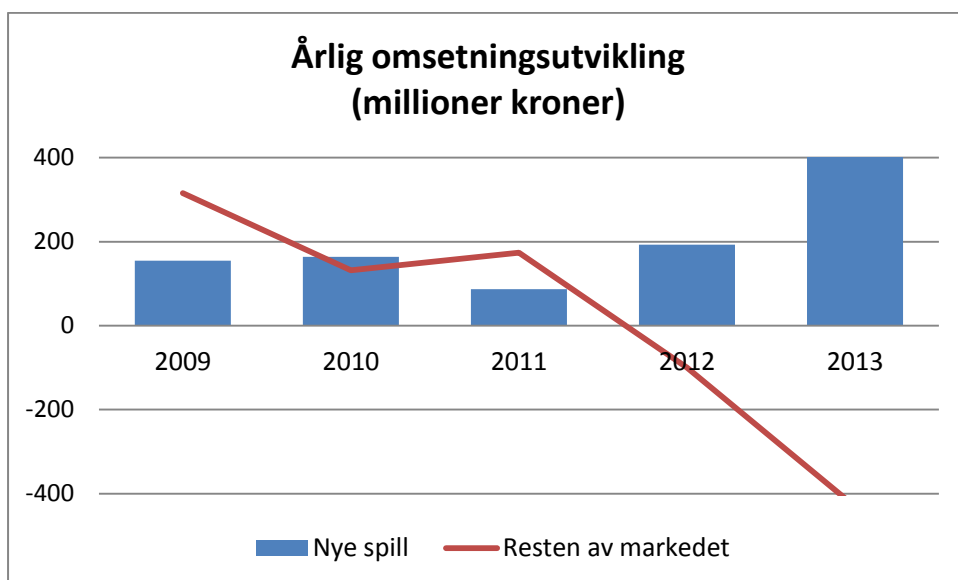
---

⁴ Dette tallet inneholder ikke reinvesterte gevinster, kun antall «fysiske» kroner som ble puttet på maskinene

Figur 2 Netto omsetning nye spill

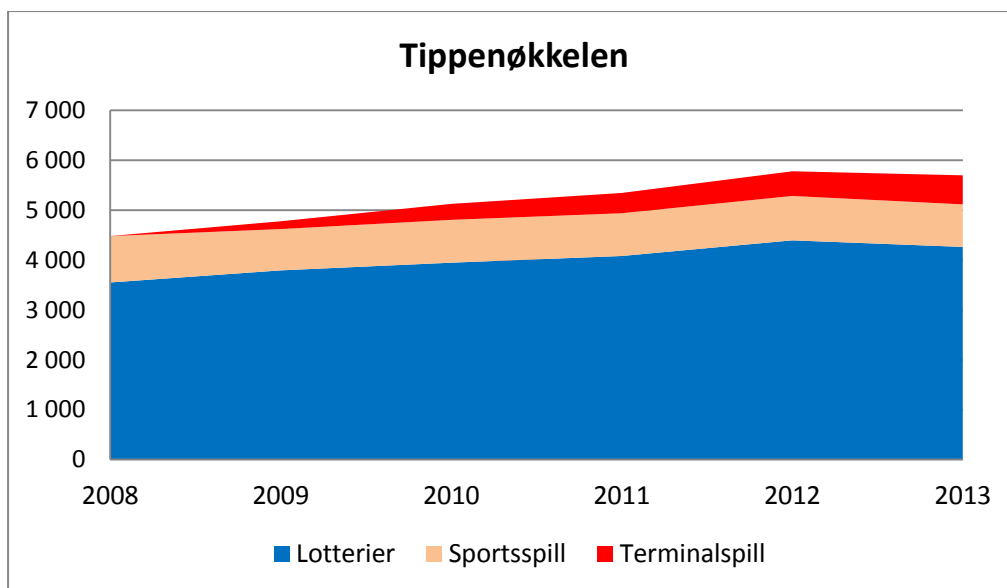
Figur 3 viser omsetningsutviklingen for de nye spillene og for resten av markedet.

Figur 3 Omsetningsutviklingen til nye spill sammenlignet med de allerede etablerte spillene

Figuren viser at de nye spillene vokser hvert år, mens omsetningsutviklingen til de etablerte spillene viser en fallende tendens og er negativ i 2012 og 2013. Dette indikerer at de etablerte spillene mister omsetning som følge av innføring av nye spill.

Figur 4 viser utviklingen til de spillene som til enhver tid har inngått i tippenøkkelen. Disse spillene sto for 63 prosent av netto omsetning i 2013.

Figur 4 Netto omsetning til tippenøkkelen

Netto omsetning innenfor tippenøkkelen har vokst fra 4,5 til 5,7 milliarder kroner siste fem år. Dette gir en årlig vekst på 4,9 prosent som er betydelig høyere enn for pengespillmarkedet totalt. Dette skyldes som tidligere nevnt først og fremst innføring av spillene Multix, Eurojackpot og Liveoddsen.

Netto omsetning viste en mindre nedgang i 2013. I følge opplysninger i statsbudsjettet vil spillene som inngår i tippenøkkelen generere 3 425 millioner kroner til formålene i 2014. Dette er det samme nivået som i 2012. Dette tyder på at netto omsetning vil øke, og ende noe over 2012-nivået.

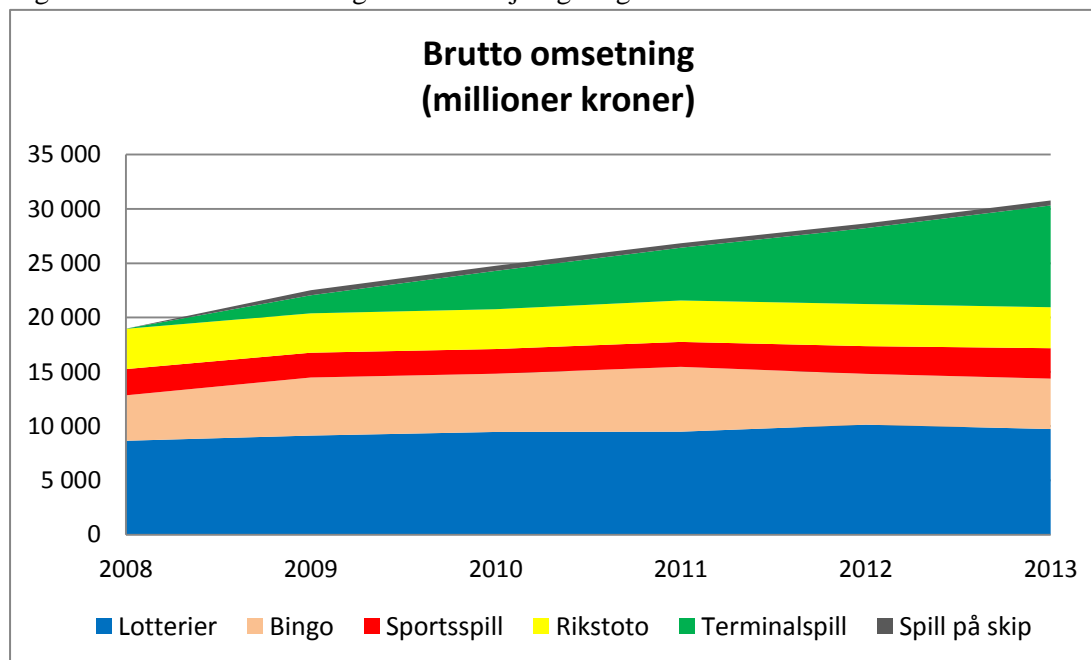
Norsk Tipping lanserte over 60 nye internett baserte kasinospill i januar 2014. Selskapet opplyste i forbindelse med varsling av årsresultatet for 2014 at netto omsetning for disse spillene var 318 millioner kroner. Dette bekrefter at vekst i markedet først og fremst kommer fra nye spill og at nye spill sannsynligvis bidrar til en omsetningsreduksjon for allerede eksisterende spill.

Det norske pengespillmarkedet kan i perioden 2008 – 2013 deles inn i følgende seks segmenter:

- Lotterier - tallspill/lotterier
- Bingo
- Sportspill – Tipping/Odds
- Rikstoto – trav/galopp
- Terminalspill – spilleautomater/Instaspill
- Spill ombord på skip

Med Norsk Tippings lansering av kasinospill i januar 2014 har Norge fått et syvende pengespillsegment.

Figur 5 viser brutto omsetning for de forskjellige segmentene.

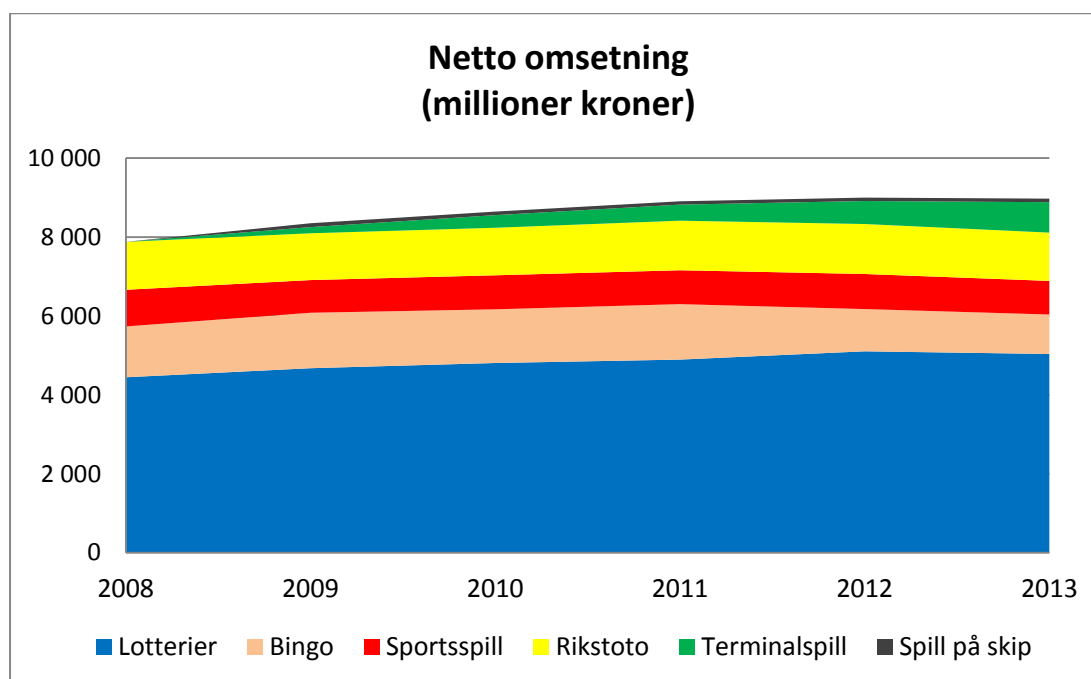

Figur 5 Brutto omsetning i pengespillmarkedet

Brutto omsetning (spillernes innsats) har steget fra 19 milliarder kroner i 2008 til nesten 31 milliarder kroner i 2013. Størstedelen av økningen, 9,5 milliarder kroner, kommer fra terminalspillene. For de andre pengespillsegmentene er det bare mindre endringer.

Lotterier og terminalspill er de største segmentene og står for henholdsvis 32 og 30 prosent av omsetningen, mens bingo og Rikstoto bidrar med henholdsvis 15 og 12 prosent. Sportspillene bidrar kun med 9 prosent av omsetningen.

Ser en på netto omsetning blir bildet noe endret.

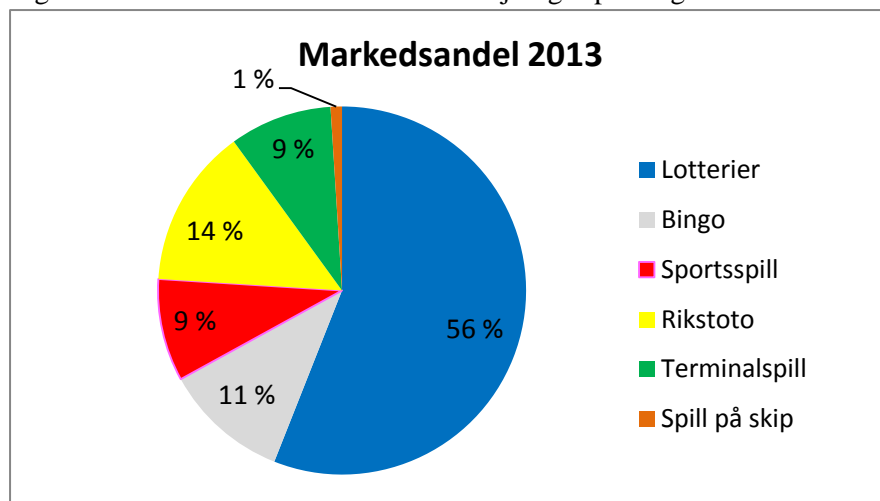
Figur 6 Netto omsetning i pengespillmarkedet

Lotteriene er klart størst og står for 56 prosent av netto omsetning, mens terminalspillene som har omtrent samme brutto omsetning som lotteriene, kun bidrar med 9 prosent av netto omsetning. Den store differansen skyldes forskjeller i premieandel. Kasinospillene ble introdusert først i 2014. Disse vil trolig ha en markedsandel på 3 – 4 prosent første året.

Netto omsetning økte fra 7,9 milliarder kroner i 2008 til 9 milliarder kroner i 2013. Mesteparten av veksten kom tidlig i perioden. Det var en liten nedgang i 2013.

Figur 7 viser markedsandelen for de forskjellige spillesegmentene.

Figur 7 Markedsandeler 2013

Lotteriene dominerer pengespillmarkedet i Norge og har en markedsandel på 56 prosent. Netto omsetning utgjør 5,0 milliarder kroner. Rikstoto er nest størst med 14 prosent. Bingo, sportspill, terminalspill og lotterier har alle en andel på rundt 10 prosent. Lotto var det største spillet i 2013 med en netto omsetning på 1,7 milliarder kroner.

Tabellen nedenfor viser netto omsetning og markedsandel i 2008 og 2013.

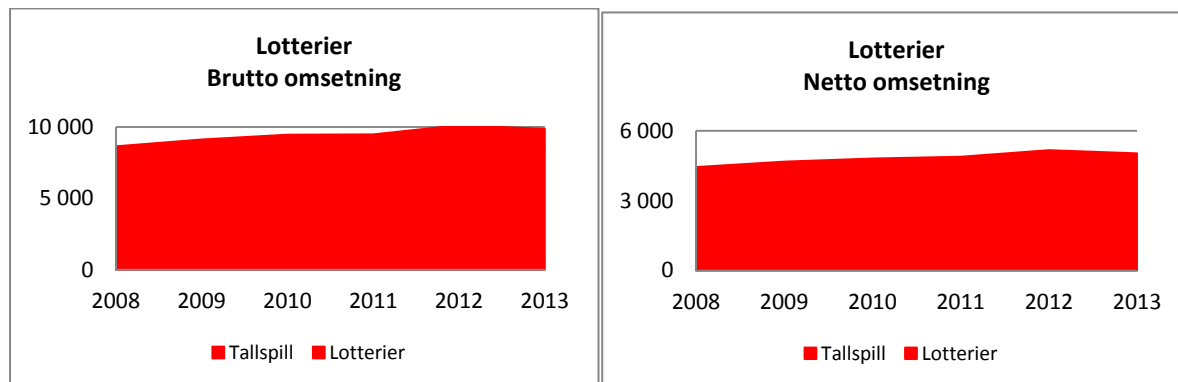
	Netto omsetning 2008	Prosent av markedet i 2008	Netto omsetning 2013	Prosent av markedet i 2013	Endret omsetning 2008 - 13	Prosent endring i omsetning 2008 - 13
Lotterier	4 446	56	5 037	56	591	13
Bingo	1 289	16	1 000	11	- 289	-22
Sportspill	929	12	852	9	- 77	- 8
Rikstoto	1 214	15	1 224	14	10	1
Terminals spill	1		771	9	770	
Spill på skip			90	1	90	
Totalt	7 879	100	8 974	100	1 095	14

Tabell 1 Utvikling i pengespillmarkedet 2008 - 2013

Det har vært relativt store endringer i markedsandeler i perioden. Terminalspillene er introdusert i markedet og spill om bord på skip kom som før nevnt med i statistikken fra 2009. Disse spillene har erobret 10 prosent av markedet. Dette har først og fremst gått på bekostning av bingo og sportspill som har redusert sine markedsandeler med henholdsvis 5 og 3 prosentpoeng. Netto omsetning for bingosegmentet er redusert med snaut 300 millioner kroner eller om lag 22 prosent.

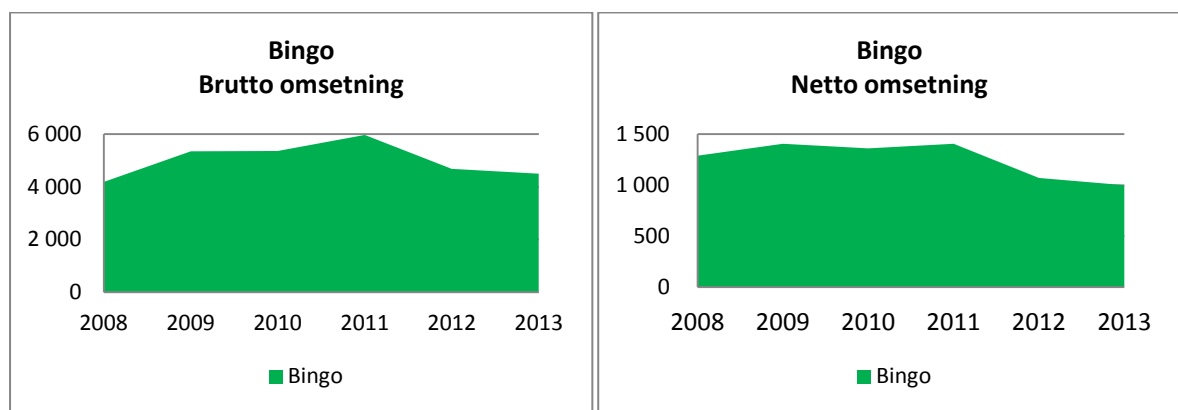
Bingo, spesielt gjennom bingoautomater, fikk et stort oppsving ved avviklingen av gevinstautomatene. Hadde analysen tatt utgangspunkt i 2006 i stedet for 2008 ville bingo vist en omsetningsøkning på 361 millioner kroner i perioden, og en vekst på over 55 prosent. Bingo hadde en markedsandel på 6 prosent i 2006 mot 11 prosent i 2013.

De neste figurene viser utviklingen innenfor de enkelte segmentene.

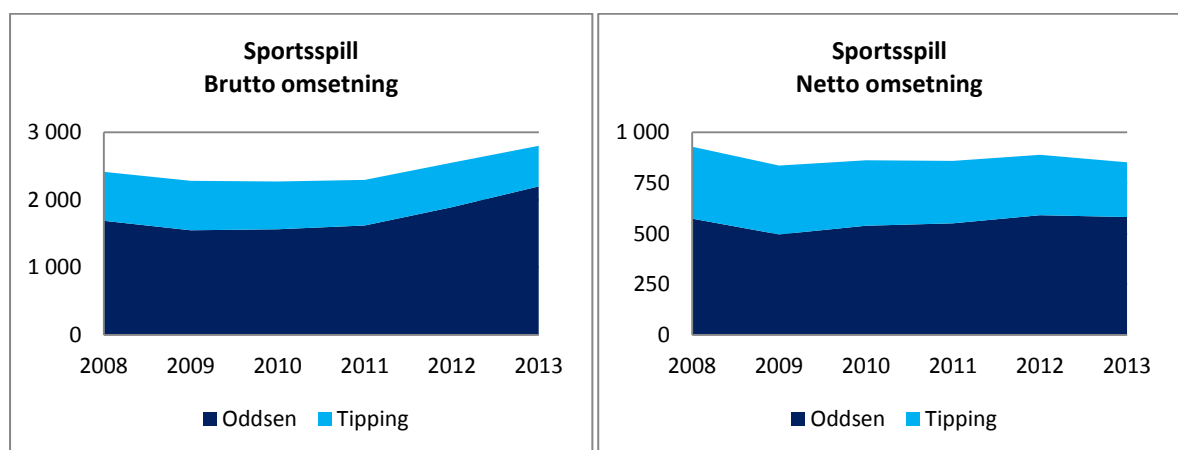
Figur 8 Brutto og netto omsetning for lotteriene

Brutto og netto omsetning for lotteriene steg jevnt fram til 2012 før omsetningen flatet ut.

Figur 9 Brutto og netto omsetning for bingo

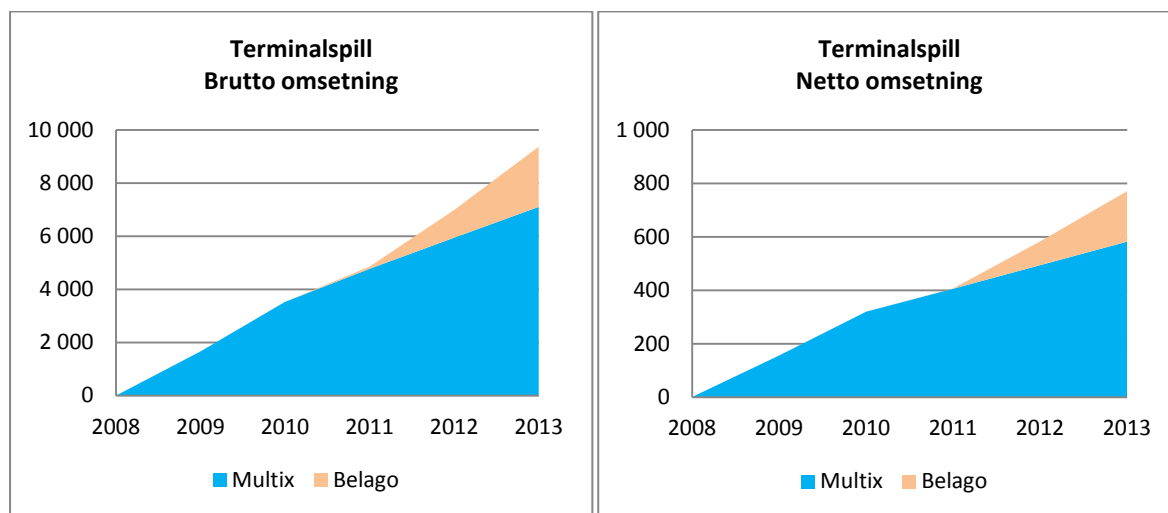
Brutto omsetning steg i starten av perioden og nådde en topp i 2011 før den har falt de to siste årene slik at den nå er tilbake på omtrent 2008 nivå. Netto omsetning var uendret i fram til 2011 før den falt de siste årene.

Figur 10 Brutto og netto omsetning sportspill

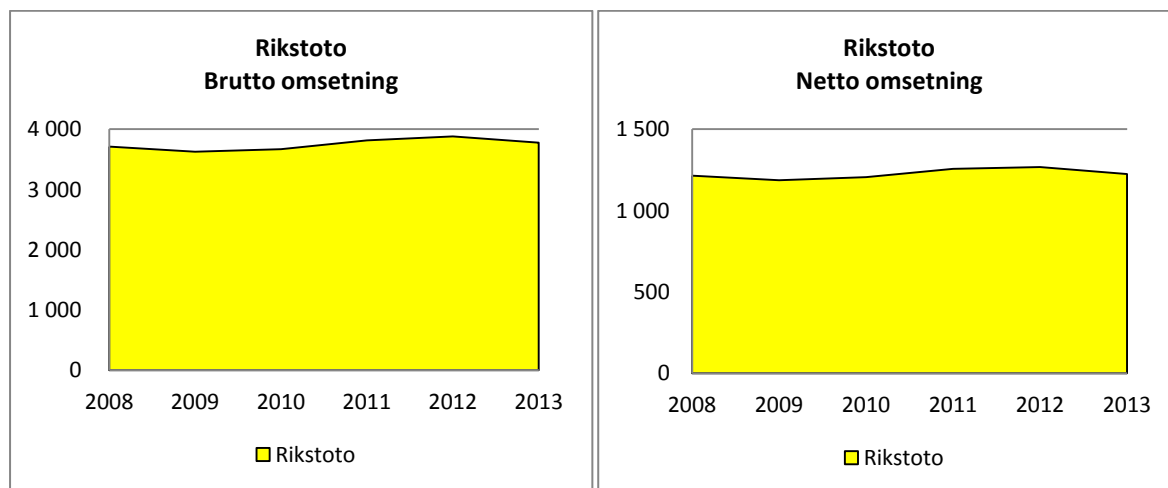
Brutto omsetning har økt i perioden, mens netto omsetning er noe redusert. Dette skyldes at gevinstandelen er økt.

I 2013 var gevinstandelen 55 prosent ved tradisjonell tipping og 74 prosent ved spill på oddsen. Den gjennomsnittlige gevinstandelen utgjorde 70 prosent. Sportspillene hadde en netto omsetning på 852 millioner kroner.

Figur 11 Brutto og netto omsetning terminals spill

Terminals spillene har som før nevnt hatt en kraftig økning i perioden og brutto omsetning har gått fra null til nær 10 milliarder kroner i 2013. Netto omsetning er kommet opp i snaut 800 millioner kroner. Gevinstandelen for dette segmentet var 92 prosent i 2013.

Figur 12 Brutto og netto omsetning Rikstoto

Både brutto og netto omsetning har vært relativt stabil i hele perioden, men med en nedgang i 2013. Denne nedgangen har fortsatt i 2014. Netto omsetning har ligget på 1,2 milliarder kroner, mens brutto omsetning har ligget i underkant av 4 milliarder kroner. Gevinstandelen på Rikstoto sine spill var 68 prosent i 2013.

Norsk Rikstoto har lansert spillene V64 og Tvilling i perioden. Disse spillene omsatte for 76 millioner kroner i 2013. Rikstoto har et utstrakt samarbeid med andre totalisatørelskaper som muliggjør spilling på utenlandske baner/spill. Tilsvarende kan utenlandske spillere spille på norske løp.

Det oppgis i statsbudsjettet at Norsk Tipping forventer å kunne fordele 3 425 millioner kroner via tippenøkkelen i 2015. Dette betyr at spillene som inngår i tippenøkkelen sannsynligvis har hatt en økt netto omsetning på 3 – 4 prosent i år. I og med at disse spillene står for snaut to tredeler av pengespillmarkedet er det grunn til å tro at markedet som helhet har vært svakt stigende i 2014.

2.2 Sverige⁵

Svenskene satset 46,8 milliarder svenske kroner (SEK) i det regulerte pengespillmarkedet i 2013. Netto omsetning var 17,2 milliarder SEK noe som betyr at hver svenske over 18 år spilte bort 2 240 SEK. Dette tilsvarer 2 020 norske kroner og er cirka 250 kroner mindre enn hva nordmenn bruker. Svenskene brukte 0,97 prosent av sin disponible inntekt på pengespill.

Lotteriinspeksjonen i Sverige utarbeidet et estimat som viser at svenskene i tillegg la igjen snaut 3,2 milliarder SEK hos utenlandske spillselskaper. Dette gir de utenlandske selskapene en markedsandel på 15 prosent.

Sverige har på samme måte som Norge en enerettsmodell med to store selskaper. Svenska Spel eies av staten og tilbyr mange av de samme produktene som Norsk Tipping. Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG) eies av Svensk Travsport og Svensk Galopp og har tilsvarende rolle som Rikstoto i Norge.

Svenskene har tillatt at andre selskaper enn Svenska Spel tilbyr lotterier. Postkodelotteriet ble etablert i Sverige i 2006 og er blitt det største spillet i Sverige med en netto omsetning på 2,0 milliarder SEK.

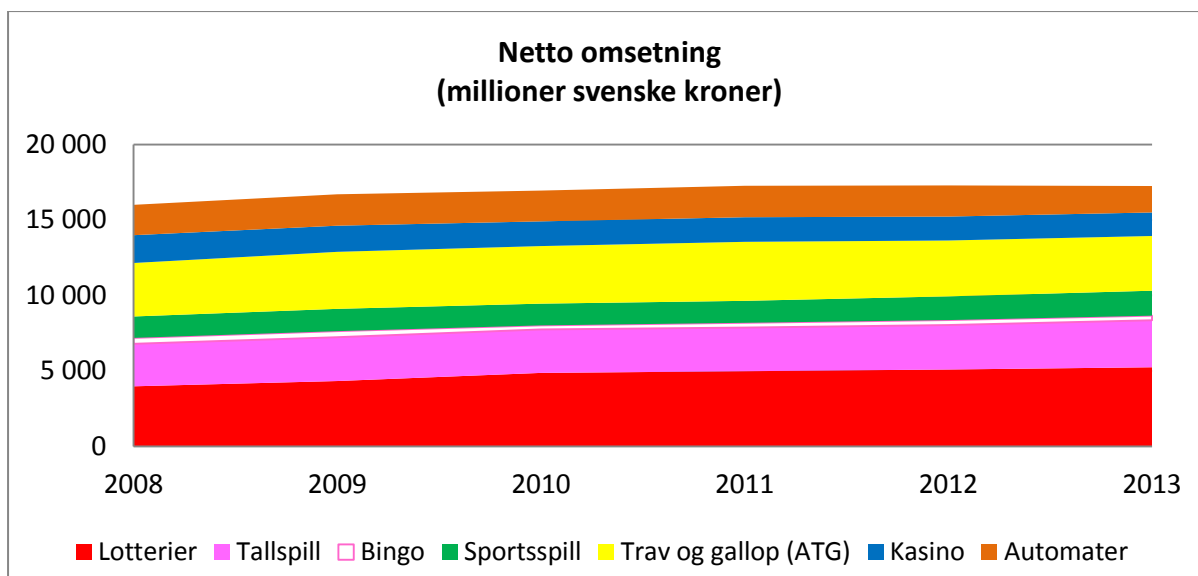
I november 2013 anmodet EU-kommisjonen Sverige om å komme med tiltak for å forsikre at den nasjonale lovgivningen om anskaffelser på nett og nettpoker var i tråd med EUs lov. Nå har kommisjonen varslet at den vil trekke Sverige inn for EU-domstolen.

Kommisjonen trekker fram at den svenske enerettsmodellen i markedet er uforenlig med målet om å forebygge spillavhengighet og kriminell virksomhet. I følge kommisjonen savnes nødvendig statlig kontroll av systemet. Det andre ankepunktet henvises til domstolen på bakgrunn av restriksjonene som finnes når det gjelder formidling og markedsføring av poker på nettet.

Figur 13 viser utviklingen i pengespillmarkedet fra 2008 til 2013.

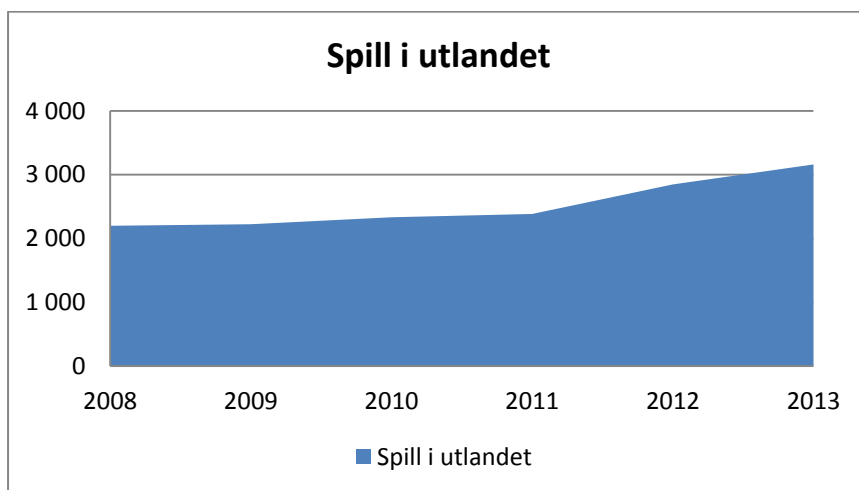
⁵ Lotteriinspeksjonen

Figur 13 Netto omsetning pengespillmarkedet i Sverige

Utviklingen ligner på den vi har sett i Norge med en vekst tidlig i perioden og deretter et flatt eller svakt synkende marked. Det regulerte svenske markedet har vokst med 1,3 milliarder svensk kroner eller 8 prosent siden 2008, mens den tilsvarende norske veksten var 14 prosent. Korrigeres det for prisstigning har det svenske pengespillmarkedet blitt redusert.

Svenskene har, i motsetning til i Norge, registrert en vekst i spill hos utenlandske selskaper. Utviklingen er vist i figur 14.

Figur 14 Utvikling i det uregulerte svenske spillmarkedet

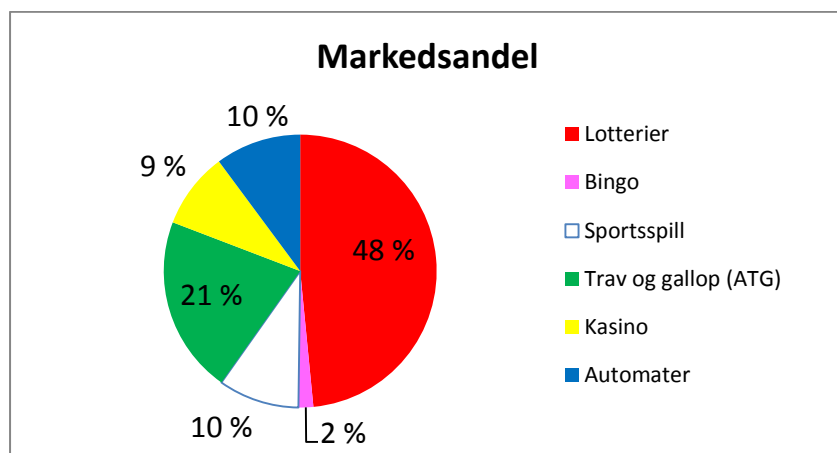
Omsetningen hos de utenlandske selskapene var relativt stabil fram til og med 2011 før den har steget kraftig de siste årene. Veksten har trolig sammenheng med en voldsom satsing på reklame fra disse selskapene. Sett over femårs perioden har økningen vært på noe under en milliard SEK. Inkluderes utenlandsspillingen i totaltallene har det svenske markedet vokst med 12 prosent siden 2008, noe som er på nivå med den norske veksten.

Rundt halvparten av utenlandsspillingen kommer fra betting (sportsspill), mens poker, kasino, bingo osv. står for den andre halvdel. Bettingomsetningen hos de utenlandske selskapene er nesten like stor som omsetningen på sportsspill hos Svenska Spel.

Ser en på de forskjellige segmentene har økningen vært klart størst for lotterier. Omsetningen her har steget med 1,3 milliarder SEK som er det samme som hele økningen i markedet. Postkodelotteriet har stått for 1,1 milliarder SEK av veksten.

Tallspill (+ 300 millioner), sportsspill (+ 250 millioner), trav og galopp (+100 millioner) har også økt, mens bingo (- 100 millioner), automatspill (-250 millioner) og kasino (-300 millioner) har hatt en nedgang.

Markedsandelene til de forskjellige spillkategoriene er vist i figur 15.

Figur 15 Markedsandeler

I Sverige er lotterier den klart største spillformen, fulgt av hestesport. Disse to spilltypene har snaut 70 prosent av markedet. Sportsspill, spilleautomater og kasinovirksomhet har rundt 10 prosent hver, mens bingo står for 2 prosent.

Omsetningen fra kasinovirksomheten kommer i all hovedsak fra fire kasinoer som drives av Svenska Spels datterselskap Casino Cosmopol.

I Sverige går alle skatter og avgifter fra pengespillvirksomheten inn i statskassen. Idretten og andre frivillige organisasjoner får sine tilskudd fastsatt over statsbudsjettet.

2.3 Danmark

Folketinget i Danmark vedtok «Lov om spil» i juni 2010. Loven ble innført fra 1. januar 2012 og betød en liberalisering av pengespillmarkedet. Danskene hadde allerede liberalisert markedet for spilleautomater og landbaserte kasinoer. Ved innføring av den nye loven ble størstedelen av veddemålssegmentet liberalisert. I tillegg åpnet loven for opprettelse av onlinekasinoer.

Selskaper med lisens i Danmark kan fritt markedsføre sin virksomhet, mens selskaper uten lisens ikke kan drive markedsføring rettet mot Danmark. Dansk lovgivning gir også myndighetene rett til å blokkere ulovlige internettsider i Danmark som opererer i konkurranse med selskaper med lisens.

Lotterier og tallspill er ikke liberalisert.

For å møte konkurransen i markedet valgte Danske Spil å dele opp virksomheten i tre datterselskaper. Danske Lotteri Spil driver spillene som er omfattet av enerettsmodellen. Danske Licens Spil har ansvaret for de områder som ble liberalisert, mens Elite Gambling har ansvaret for spilleautomater.

Spillemyndigheten i Danmark oppgir følgende netto omsetningstall for de forskjellige spillsegmentene. Det er de to øverste segmentene som ble liberalisert i 2012.

	2012		2013		
Væddemål	1.175	15,7 pct.	1.385	18,3 pct.	Betting
Onlinekasino	870	11,6 pct.	990	13,1 pct.	Online casino
Spilleautomater	1.820	24,3 pct.	1.630	21,5 pct.	Gaming machines
Landbaserte kasinoer	345	4,6 pct.	335	4,4 pct.	Land-based casinos
Danske Lotteri Spil	2.710	36,1 pct.	2.635	34,8 pct.	Danske Lotteri Spil
Klasselotteriet	235	3,1 pct.	245	3,2 pct.	The Class Lottery
Andre lotterier	345	4,6 pct.	355	4,7 pct.	Other lotteries
I alt	7.500	100,0 pct.	7.575	100,0 pct.	Total

Tabell 2 Det danske spillmarkedet

Klaselotteriet er et lotteri som har mange likhetstrekk med det nedlagte Pengelotteriet i Norge. Spill på hest har en lav omsetning i Danmark sammenlignet med Norge, og spesielt med Sverige.

Rambøll oppgir i sin rapport at netto omsetning i det regulerte og uregulerte markedet samlet sett ikke økte i forbindelse med liberaliseringen.

I 2011 var netto omsetning i det regulerte veddemålssegmentet 767 millioner DKK, mens det ikke fantes noe regulert marked for onlinekasinoer. Veddemålssegmentet økte med cirka 400 millioner DKK fra 2011 til 2012. Noe som genererte rundt 80 millioner DKK i avgifter.

Veksten kan sannsynligvis henføres til tre forhold:

- Naturlig vekst som ville skjedd også uten en liberalisering
- Økt vekst som følge av økt markedsføring og økte premieandeler
- Omsetning som kom inn i det regulerte markedet som følge av liberaliseringen

Netto omsetning for internett kasinoer beløp seg til 870 millioner DKK i 2012. Denne omsetningen kommer dels fra nye spillere som begynte å spille disse spillene etter at de ble lovlige og dels fra omsetning som tidligere hadde foregått i det uregulerte markedet.

Den totale økningen for disse to segmentene var cirka 1 270 millioner kroner.

Spillmarkedet vokste med 1 prosent fra 2012 til 2013. Hver danske over 18 år spilte i gjennomsnitt for 1700 danske kroner (DKK) i 2013. Dette tilsvarer 1780 norske kroner og er 500 kroner mindre enn det nordmenn spiller for. Spillemyndigheten har laget et estimat for 2014 som viser fortsatt svak vekst og anslår at netto omsetning ender på 7,7 milliarder DKK i 2014.

Tabell 3 viser utviklingen fra 2012 til 2014. DLO er en forkortelse for Danske Lotteri Spil.

(mill DKK)	Veddemål	Online kasino	DLO	Andre spill	Totalt
2012	1 175	870	2 778	2 677	7 500
2013	1 385	990	2 681	2 519	7 575
2014 - estimat	1 800	1 070	2 450	2 380	7 700

Tabell 3 Markedsutvikling 2012 - 2014

Tabellen viser at de nylig liberaliserte segmentene vokser kraftig, mens Danske Lotteri Spil og det øvrige markedet opplever en reduksjon. Dette skyldes trolig den massive markedsføringen rettet mot disse segmentene. Veddemål og online kasinovirksomhet vil øke omsetningen med 825 millioner DKK eller 40 prosent over to år, mens øvrige segmenter vil ha en samlet tilbakegang på 625 millioner DKK noe som tilsvarer 11 prosent.

Markedsandelen for de nylig liberaliserte spillene øker med 10 prosentpoeng fra 2012 til 2014.

Tabell 4 viser utvikling i Danske Licens Spils markedsandel.

	Netto omsetning Danske Licens Spil mill DKK	Netto omsetning totalt mill DKK	Andel Danske Licens Spil Prosent
2012 – 1. halvår	603	970	62
2012	1 214	2 045	59
2013 – 1. halvår	678	1 195	57
2013	1 313	2 375	55
2014 – 1. halvår	724	1 385	52
2014 – 3. kvartal	1 120	2 145	52
2014 - estimat	1 500	2 870	52

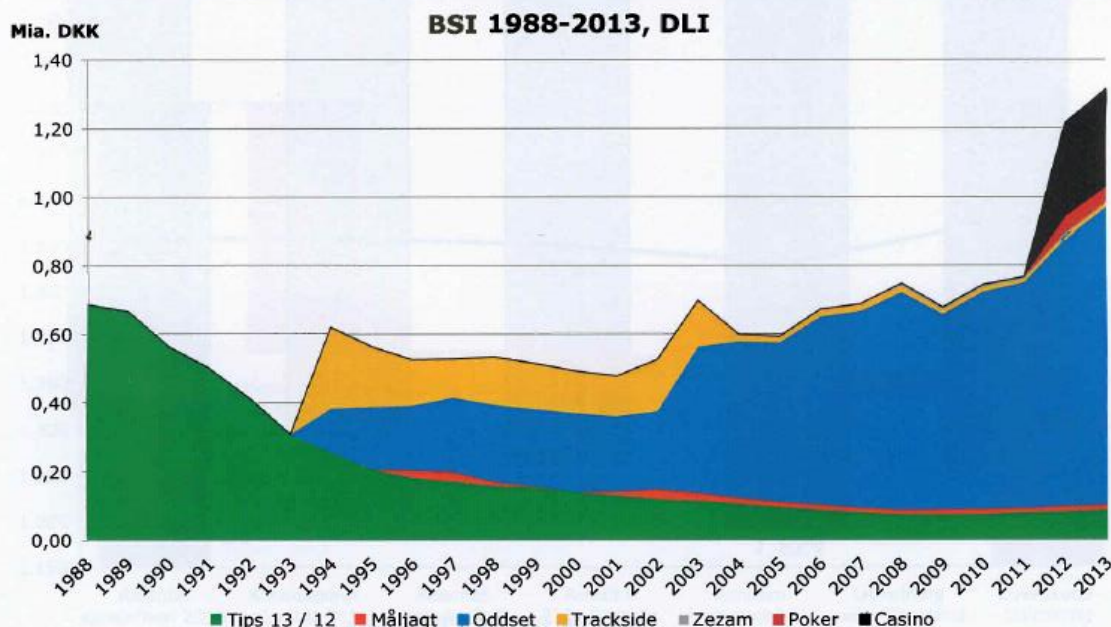
Tabell 4 Danske Licens Spils markedsandel

Danske Licens Spil hadde en markedsandel på 52 prosent i de tre første kvartaler i 2014. Markedsandelen er falt med ti prosent poeng fra første halvår 2012. Dette har skjedd til tross for at Danske Spil doblet markedsføringen fra 2011 til 2012.

Danske Licens Spil ligger an til å øke netto omsetning med 285 millioner DKK fra 2012 til 2014, mens de utenlandske selskapene øker med 540 millioner DKK. Dette betyr at snaut to tredeler av omsetningsøkningen tilfaller de utenlandske selskapene.

Netto omsetning for Danske Licens Spil er vist i figur 16.

BSI-portefølje – Danske Licens Spil

Figur 16 Netto omsetning for Danske Licens Spil

Spillene som inngår i Danske Licens Spil sin portefølje har vist en positiv utvikling siden like etter årtusen skiftet. Denne veksten har fortsatt også etter liberaliseringen. Liberaliseringen synes i liten grad å ha påvirket utviklingen til de spillene som allerede var etablert. Den store veksten i 2012 kom fra internett kasinovirksomhet. Denne veksten kommer som resultat av at dette segmentet ble åpnet opp. Dette kunne danske myndigheter ha valgt å gjøre uavhengig av liberaliseringen. På samme måte som norske myndigheter lot Norsk Tipping etablere kasinospill på nett i 2014.

Det var 19 selskaper som hadde lisens for å drive med sportsspill ved oppstarten i januar 2012. Ved utgangen av tredje kvartal 2014 var antall selskaper redusert til 15. Syv av selskapene hadde en netto omsetning under 5 millioner DKK, mens kun tre selskaper hadde en netto omsetning over 25 millioner DKK i 2013. Danske Spils datterselskap Danske Licens Spil er den største aktøren.

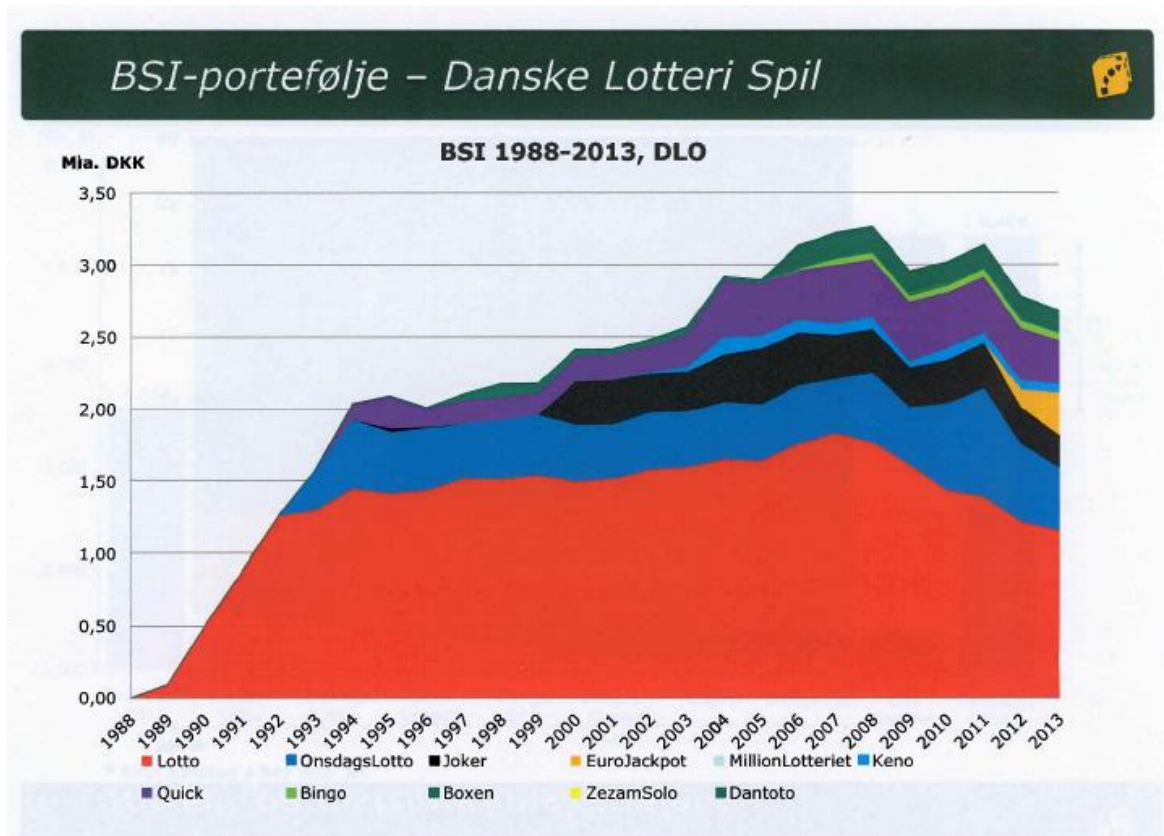
I og med at svært mange av aktørene har en relativ lav omsetning er det grunn til å tro at antall selskaper som tilbyr denne tjenesten, vil bli ytterligere redusert i årene som kommer og at noen få store selskaper etter hvert vil dominere markedet.

Ved oppstarten 1. januar 2012 hadde 30 selskaper lisens til å drive internettkasinoer. Dette tallet var redusert til 28 i august i år. Ni av selskapene hadde i 2012 en BSI over 25 millioner kroner, mens 17 hadde en BSI under fem millioner kroner. Danske Licens Spil er ikke så dominerende i dette markedet som blant sportsspillene.

Innføringen av lisensordningen har vært vellykket når det gjelder å redusere ulovlig spilling, men det antas at spillselskaper uten lisens fremdeles har en markedsandel på rundt 20 prosent innenfor segmentene sportsspill og internett kasinoer. I følge Betsson⁶ er andelen stigende.

Dansk ludomaniforening rapporterer om en «eksplosiv» vekst i antall dansker med spillproblemer. Fra 2008 til 2013 er økningen i antall henvendelser til foreningen på 350 prosent. Megafonundersøkelse 2014 viser at 350 000 dansker i dag har varierende grad av problemer med pengespill. Danske myndigheter planlegger å få gjennomført en større undersøkelse i år.

Figur 17 viser utviklingen i netto omsetning for Danske Lotteri Spil⁷.

Figur 17 Utvikling i netto omsetning

Figuren viser at omsetningen etter utbetaling av premier nådde en topp i 2008. Omsetningen falt i 2009 trolig som en følge av finanskrisen før den igjen vokste i 2010 og 2011. Fra 2012 er omsetningen redusert til tross for lanseringen av EuroJackpot. Dette skyldes trolig at det samlede markedsføringsstrykket har vært betydelig større på de liberaliserte delene av pengespillmarkedet. Omsetningsreduksjonen har fortsatt i 2014.

⁶ Betsson, 2014: «Spillmonopolet for fall? – en rapport om fremtidens spillpolitikk»

⁷ Figuren er hentet fra en presentasjon av Danske Spils virksomhet

2.4 Finland

Det er tre aktører som deler markedet i Finland, Veikkaus med lotteri og sportspill, RAY med spilleautomater, casino og poker og Fintoto med hestespill. Denne modellen har bred politisk støtte. Det er en stabil regulatorisk modell i tråd med EUs krav. De finske myndighetene sørger for at det ikke blir konkurranse mellom segmentene, for eksempel gjennom tydelig å skille lotterier fra internettbaserte lykkespill.

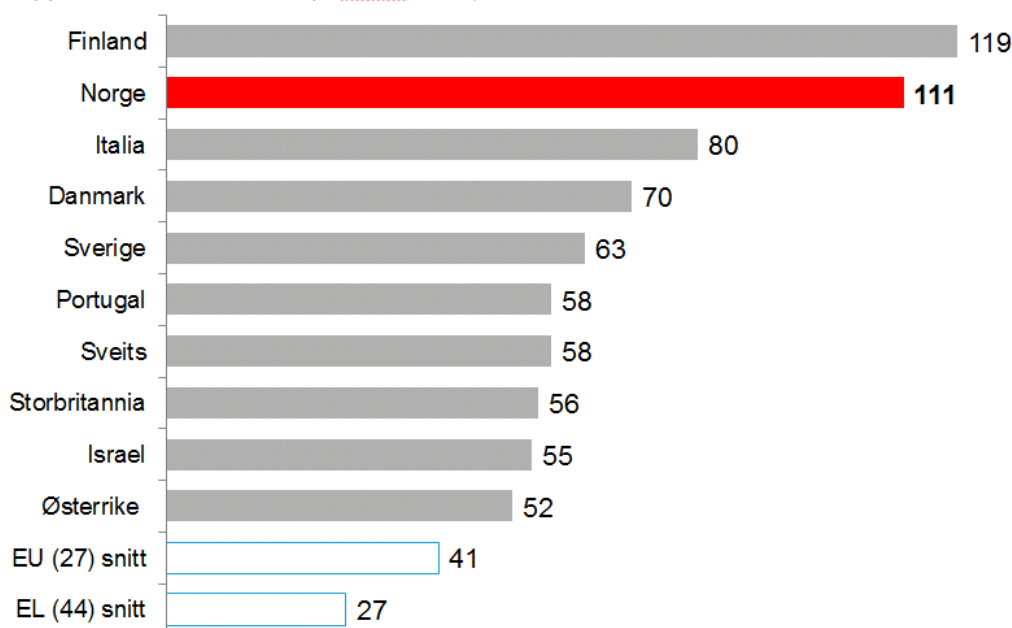
I 2013 gav EU-kommisjonen et godkjenningstempel på den måten finnene ivaretar enerettsmodellen, etter nærmere seks år med diskusjoner og rettsforhandlinger om saken.

Den finske modellen ser ut til å være solid og leverer resultater som samfunnet, den enkelte spiller og tilskuddsmottakere er svært fornøyd med. Omsetningen øker til tross for økonomiske nedgangstider. Finland er det land hvor det genereres mest penger til gode formål per innbygger. Norge/ Norsk Tipping⁸ ligger på en god andreplass.

Penger til gode formål

Statistikk fra European Lotteries

(44 rapporterende land, alle tall pr capita i euro)

Norsk Tipping AS | 20.01.2015 | 10

 NORSK TIPPING

⁸ Plansje mottatt fra Norsk Tipping. Hentet fra Torbjørn Almlids presentasjon ved Norsk Tippings årsmøte i 2014

Finland opplever ikke samme press fra utenlandske aktører som de øvrige nordiske land. Det er antatt at det skyldes;

1. de tre monopolselskapene oppfattes som moderne med en attraktiv portefølje
2. myndighetene har håndhevet lovgivningen og ført streng kontroll
3. stor grad av støtte til modellen fra befolkningen – «kjøp finsk»
4. Språklige barrierer – utenlandske spill ikke så lett tilgjengelig i praksis

Veikkaus, som er den aktøren som best kan sammenlignes med Norsk Tipping, har stadig fornyet seg og gjort seg attraktiv, men stadig innenfor rammen av «ansvarlig spill». De vektlegger dette klart i all sin kommunikasjon. Spillavhengighet som fenomen tas alvorlig.

Finnene spilte i gjennomsnitt for 2763 kroner i 2012.

Interaktive spill (spilleautomatene) er det største spillsegmentet med en markedsandel på 50 prosent. Lotterier nest største segment med en markedsandel på 38 prosent. Hestespill og sportspill står for de siste 12 prosentene.

Et meget sentralt aspekt ved den finske modellen er spillansvarlighet. Finske myndigheter fører en tydelig politikk på området, for å minimere uønskede konsekvenser av pengespill.

Aktørene er underlagt en rekke krav i så måte, både med hensyn på å utvikle nye spillprodukter og i forbindelse med hvordan de operer i markedet;

- alle nye spill og vesentlige endringer på eksisterende spillprodukter må godkjennes av innenriksdepartementet før de kan tilbys
- det er ikke lov å markedsføre spillprodukter som har økt risiko for spilleavhengighet

RAY og Veikkaus har etablert omfattende tiltak og begrensninger rettet mot uønsket spillaktivitet.

3 Pengespillproblemer

Institutt for samfunnspsykologi ved Universitetet i Bergen utga i mai 2014 rapporten Omfang av penge- og dataspillproblemer i Norge 2013. I sammendraget står det blant annet:

Omfanget av problemer knyttet til pengespill i Norge er lavere enn gjennomsnittet fra tidligere internasjonale befolkningsundersøkelser og lavere enn det som er funnet i seks tidligere norske undersøkelser (fra 2005, 2007, 2008 og 2010), men litt høyere enn funn fra norske undersøkelser gjort i 1997 og 2002.

Dette viser at dagens pengespillpolitikk begrenser pengespillproblemer på en god måte sammenlignet med systemene i andre land.

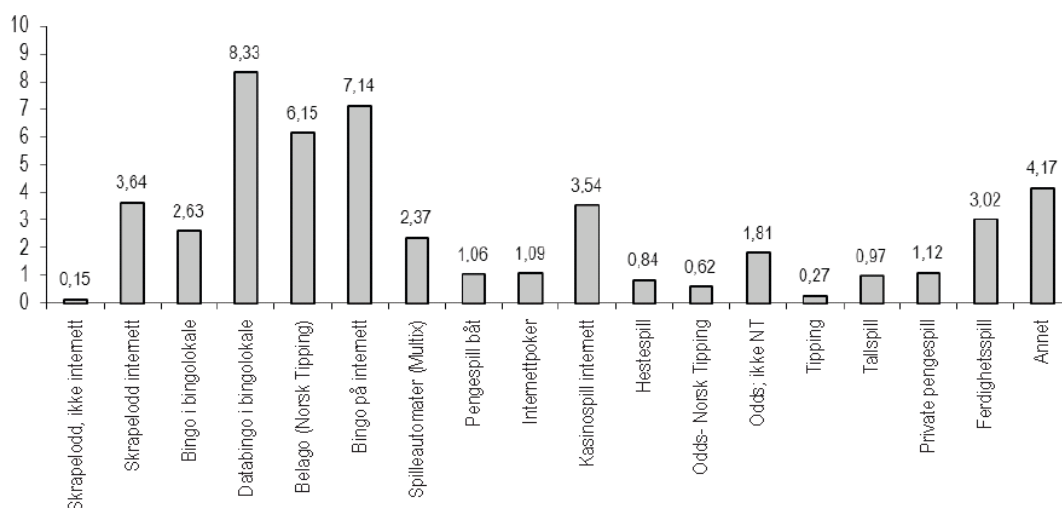
Studien fant at 0,6 prosent av befolkningen ble i kategorisert som problemspillere, 2,4 prosent var moderat risikospillere, mens 7,8 prosent ble betegnet som lavrisikospillere. Resten av spillerne, 89,2 prosent, var normalspillere.

Når det gjelder sammensetningen av gruppen moderat risikospiller/problemspiller står det: «Vi fant at risikoen for å være moderat risikospiller/problemspiller var forhøyet hos menn, enslige, hos de med lav utdanning, blant de som var arbeidsledige/ufør/på attføring/på avklaringspenger, og blant de som hadde fødested utenfor Norge».

Det står videre i sammendraget av rapporten at: «Databingo i bingolokale, internettingo og Belago var de spill som størst andel av spillerne (>6 %) oppga som problematisk å kontrollere/begrense.»

Figuren nedenfor er hentet fra Institutt for samfunnspsykologis rapport. Figuren viser hvilken prosentandel av spillerne som har deltatt i de forskjellige spill som oppgir å ha problemer med å kontrollere eller begrense spillingen i det aktuelle spillet.

Figur 4.1 Prosent av spillere som deltar i spesifikke pengespill som angir problemer med å kontrollere eller begrense spillingen

Figur 18 Risikonivå i forhold til problemspill for forskjellige spill

Figuren viser at i tillegg til de tre «bingospillene» som topper problemspillstatistikken, ligger skrapelodd på internett og kasinospill på internett relativt høyt. Kasinospill på internett er et av de to områdene danskene liberaliserte i 2012 og som Norsk Tipping startet med i 2014.

Det er også verdt å merke seg forskjellen i score for oddspillene til Norsk Tipping og andre spillerselskaper. 0,62 prosent av spillerne som spiller på Oddspill hos Norsk Tipping oppgir å ha problemer, mens tilsvarende tall for spilling hos andre selskaper er 1,81 %.

Folkhelsomyndigheten i Sverige gjennomfører en studie, Swelogs, hvor målet er å få fram kunnskap som skal brukes til å forebygge uønsket spilleadferd. I Swelogs faktablad nr. 16⁹ utgitt i mars 2014 beskrives hva som kjennetegner spill med henholdsvis lavt, middels og høyt risikopotensial.

Spill med lavt risikopotensial er spill hvor det går lang tid fra en gjør en innsats til resultatet kommer og hvor en har en kort sammenhengende spilleperiode.

Spill med middels risikopotensial defineres som spill med kortere tid fra en gjør en innsats til resultatet foreligger samtidig som en har muligheten å spille over lengre tid ved at det stadig kommer nye runder. Eksempler på spill er de fleste sportsspill, spill på hester og livepoker.

Spill med høyt risikopotensial defineres som spill med kort tid fra innsats til resultatet foreligger, rask utbetaling av gevinster, mulighet for lange spillsesjoner og ofte spill med lyd- og lyseffekter. Mange av spillene finnes på internett. Eksempler på spill er spilleautomater og kasinospill.

Statistikk fra prosjektet viser blant annet at 7 prosent av de som jevnlig (hver måned eller oftere) spilte på høyrisikospill hadde utviklet et spilleproblem i løpet av ett år.

---

⁹ http://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/13876/16_Vad_gor_spel_riskfyllt.pdf

4 Reklamemarkedet

4.1 Norge

Norsk Tipping refererer i sin årsberetning for 2013 tall fra AC Nielsen hvor det fremkommer at de utenlandske spillselskapene sto bak 54 prosent av kjøpet av reklame rettet mot norske tv-seere. Norsk Tipping har en andel på 38 prosent, mens Rikstoto har 8 prosent. Til tross for markedsføringsforbudet står de utenlandske spillselskapene for over halvparten av tv-reklamen. Selskapene omgår loven ved å reklamere på kanaler som sendes fra andre land enn Norge.

Norsk Tipping brukte i 2013 170 millioner kroner på reklame og totalt 360 millioner kroner på markedsføring når en også tar med kostnader forbundet med samarbeidsavtaler, profilering og informasjon. Sett opp mot netto omsetning utgjør dette henholdsvis 2,5 prosent og 5,5 prosent.

4.2 Sverige

Källa: Uppskattade bruttoinvesteringar enligt SIFO:s reklamätningar.

Figur 19 Reklamemarkedet – figurer er kopiert fra Svenska Spels årsberetning for 2013

Figurene over viser utvikling i reklamekostnader og fordelingen av disse på de forskjellige aktørene. Det kjøpes stadig mer reklame, siste tre år er reklamekjøpet økt med rundt 1 milliard SEK. Som i Norge står de utenlandske selskaper for over halvparten av reklamekjøpet. De utenlandske selskapene kjøper over tre ganger så mye reklame som Svenska Spel. Postkodelotteriet har en reklameandel på 10 prosent.

Svenska Spel opplyser i sin årsberetning at deres andel av spillmarkedet er redusert fra 56 prosent i 2007 og til 48 prosent i 2013.

Samtidig oppgir de at selskapets andel av reklamekostnadene er redusert fra 47 prosent til 18 prosent på ti år, mens de utenlandske selskapene har økt sin andel fra 18 til 60 prosent. Svenska Spel brukte 420 millioner kroner på markedsføring i 2013.

I Sverige bruker selskapene samlet sett 12 prosent av netto omsetning på reklame. Svenska Spel bruker under halvparten av dette.

4.3 Danmark

Danske Spil oppgir ikke i sin årsberetning hvor mye penger de bruker på reklame. Rambøll skriver i sin rapport at Danske Spil doblet reklamebruken fra 2011 til 2012, men at noe av økningen trolig skyldes at de startet opp med internett kasino som et nytt virksomhetsområde for selskapet.

4.4 Finland

NIF har ikke prioritert å skaffe opplysninger om de finske selskaperes reklamebruk.

5 Endringer i lotterireglementet

Det er vedtatt at lotteriet Nabolaget skal igangsettes tidlig i 2015. Norsk Tipping er operatør.

Regjeringen har i tillegg foreslått å gi tillatelse til at det opprettes fem nye lotterier som skal kunne selge lodder for til sammen 1 500 millioner kroner i året. Gevinstandelen skal være minimum 25 prosent. Tar en utgangspunkt i denne gevinstandelen og at disse lotteriene vil bli utsolgt vil dette gi en netto omsetning på 1 125 millioner kroner. Dette er mer enn hele økningen i pengespillmarkedet siste fem år.

Postkodelotteriet i Sverige har en gevinstandel på 40 prosent. Dersom de nye lotteriene velger denne gevinstandelen vil netto omsetning bli 900 millioner kroner, noe som utgjør 90 prosent av veksten i pengespillmarkedet siste fem år.

Erfaringene fra innføring av Postkodelotteriet i Sverige, innføring av nye spill i Norge og liberaliseringen av spillemarkedet i Danmark viser at en vekst som foreslått i lotteriloven, høyst sannsynlig vil medføre reduksjoner i omsetning både for andre lotterier og andre spill.

Det er i tillegg foreslått flere andre endringer i lotteriforskriften som legger til rette for en ytterligere vekst i dette segmentet.

Når det gjelder den videre utviklingen i dette markedet uttaler flertallet i Kultur- og familiekomiteen (Høyre og Fremskrittspartiet) følgende om utkast til ny lotteriforskrift ved behandlingen av statsbudsjettet:

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at ny lotteriforskrift som er sendt på høring vil støtte opprettelsen av flere ikke-vanedannende lotterikonsepter som kan styrke frivilligheten, forutsatt at de ikke utfordrer EU-unntaket vi har fått for vår enerettsmodell, og at de store humanitære organisasjonene prioriteres. Videre ber *flertallet* regjeringen følge utviklingen nøye for å vurdere om beløpsgrensene for lotterier kan økes og flere lisenser kan gis etterhvert som dette markedet utvikler seg. Samtidig ber *flertallet* regjeringen vurdere om én aktør kan søke flere lisenser.

Det uttales videre:

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at bingo også utgjør en viktig inntektskilde for frivillige lag og foreninger over hele landet. *Flertallet* registrerer en reduksjon av frivillige lag og foreningers bingoinntekter som i verste fall kan bidra til å svekke bingoens funksjon som sosial møteplass i lokalsamfunnet. *Flertallet* ser at bingoinntekter er viktig for flere frivillige organisasjoner og ber regjeringen følge bingoaktørenes inntektsutvikling nøye, særlig etter at Norsk Tipping er ferdig med sin utplassering av terminaler i bingo haller.

Norges idrettsforbund frykter at det å la opptil seks operatører drive lotterivirksomhet i Norge vil bli sett på som en opphevelse av enerettsmodellen. Andre selskaper kan utfra et likhetsprinsipp kreve å få tilgang til det norske lotterisegmentet på tilsvarende vilkår. Norges idrettsforbund mener dette forslaget utfordrer EØS-reglementet og EFTA-domstolen.

Rambølls rapport viser at en slik situasjon hvor det norske lotterimarkedet blir åpnet for utenlandske selskaper, vil medføre meget store tap i inntekter for frivilligheten.

Norges idrettsforbund frykter at dersom det blir flere operatører på lotterimarkedet vil det kunne innføres restriksjoner på hvilke spill Norsk Tipping, som den dominerende aktøren, vil få lov til å utvikle for ikke å utkonkurrere de mindre operatørene. Et slikt forbud vil kunne bety reduserte inntekter til norsk idrett. Opprettelse av nye lotterier med flere operatører og overskuddsmottakere vil føre til økt markedsføring og konkurranse mellom forskjellige frivillige organisasjoner. De nye lotteriene vil i tråd med regjeringens forslag kunne bruke inntil 15 prosent av netto omsetning til markedsføring. Dette kan bety kjøp av reklame for 130 – 170 millioner kroner.

Hvor mye må Norsk Tipping øke sin reklameinnsats for å svare på dette?

For hver krone Norsk Tipping øker markedsføringsbudsjettet mister overskuddsmottakerne en krone i tilskudd.

Det vil alltid være en glidende overgang mellom lotterier på nett og mer kasinopregede spill. Dersom de nye lotteriene kan selges på nett vil de kunne bli en direkte konkurrent til Norsk Tippings kasinospill.

6 Konsekvenser ved en innføring av en dansk lisensmodell i Norge

6.1 Inntektpotensial fra utenlandsspillingen

Det er ikke bestemt hvilke spill som eventuelt vil bli liberalisert eller hvilke betingelser som vil gjelde. I Danmark er avgiftssatsen 20 prosent, men Rambøll rapporten viser at dersom vi i Norge ønsker å ha et ansvarlighetsregime tilnærmet det Norsk Tipping har, må avgiftssatsen trolig reduseres til 15 prosent for at det skal være interessant for de utenlandske selskapene å søke lisens i Norge.

Med en avgiftssats på 15 prosent på en utenlandsomsetning på 700 – 1 000 millioner kroner er potensialet for økte inntekter 105 – 150 millioner kroner. Dette utgjør kun 2 – 3 prosent av hva som ble generert til formålene i 2013.

Som en sensitivitet kan en se på det svenske markedet. I Sverige har de utenlandske selskapene 15 prosent av markedet mot 7 – 10 prosent i Norge. Antar en at de utenlandske selskapene hadde samme markedsandel i Norge og at 85 – 90 prosent av denne spillingen kom inn under lisenssystemet ved en liberalisering ville inntektene til formålene øke med rundt 200 millioner kroner noe som utgjør 4 prosent av hva som gikk til gode formål i 2013.

Det kan konkluderes med at det totale inntektpotensialet er svært beskjedent sammenlignet med hva som genereres av midler i dag. Inntektpotensialet vil heller ikke komme gratis. En liberalisering vil føre til økte reklamekostnader, forskyvninger mellom forskjellige spillesegmenter noe som vil påvirke både økonomi og problemspilling og økte kostnader for myndighetene ved å følge opp flere selskaper.

6.2 Økte reklamekostnader

Rambøll har i sin rapport forutsatt at Norsk Tipping øker sine reklamekostnader med 50 prosent eller snaut 100 millioner kroner. Norges idrettsforbund frykter at denne økningen er for liten for å opprettholde selskapets markedsandel.

Danske Spil doblet i følge Rambøll sine markedsføringskostnader fra 2011 til 2012. Hvordan disse har utviklet seg i 2013 og 2014 er ukjent for Norges idrettsforbund, men det er ingen grunn til å tro at disse er vesentlig redusert. Samlet sett ser det ut til at Danske Lotteri Spil og Danske Licens Spil får en liten omsetningsnedgang fra 2012 til 2014. Dette skjer samtidig med at markedet totalt har vist en svak vekst.

En dobling av Norsk Tippings reklamekostnader ville medført en økning på 170 millioner kroner, noe som er mer enn forventet inntekt fra utenlandsspillingen.

Svenska Spel brukte 4,5 prosent av netto omsetning på reklame i 2013. Dette var ikke nok til å opprettholde markedsandelen. Dersom Norsk Tipping trenger å bruke 6 prosent på reklame for å opprettholde markedsandelen ville dette utgjøre en økning på i overkant av 200 millioner kroner.

De utenlandske selskapene bruker til sammenligning gjerne over 20 prosent av netto omsetning på markedsføring.

Ser en på hele pengespillmarkedet vil også andre aktører som Norsk Rikstoto måtte øke sine reklamekostnader for ikke å miste inntekter. Norges idrettsforbund frykter at økte reklamekostnader vil mer enn oppveie økte inntekter fra de utenlandske selskapene.

6.3 En teoretisk sammenligning av enerettsmodellen med et lisenssystem

Beregningene nedenfor viser de to modellenes evne til å omdanne spillernes innsats og tap til inntekter for formålene ved spilling på sportsspill. For lisensmodellen er det antatt en avgiftssats på 15 prosent.

Det som sammenlignes er hva Norsk Tipping bidrar med i dag, kontra hva bidraget fra et utenlandsk selskap ville være ved en lisensmodell. Beregningene tar ikke hensyn til at selskapene ved en lisensmodell vil måtte betale ordinær selskapsskatt i tillegg til den fastsatte avgiften på 15 prosent. Dette er gjort fordi NIF antar at de utenlandske selskapene vil betale svært lite skatt til Norge og fordi det sannsynligvis ikke vil være noen automatikk i at denne skatten vil bli tildelt formålene.

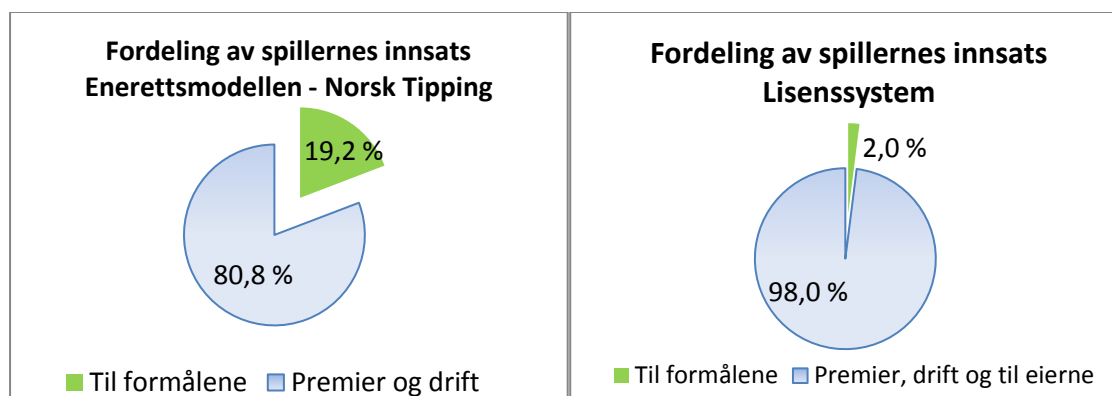
Innføring av en lisensmodell og dermed konkurranse mellom selskapene vil føre til en økning i premieandelen. I følge Spillemyndighetens statistikk går rundt 87 prosent av danskenes innsats tilbake til spillerne i form av premier, mens 13 prosent blir igjen i selskapet og utgjør netto omsetning (kalt Brutto Spill Inntekt eller BSI i Danmark). Med en avgiftssats på 15 prosent betyr det at for hver krone danskene satser går snaut 2 øre til staten i form av avgifter. Dette er for øvrig mindre enn hva grasrotandelen generer i Norge.

Norsk Tipping betaler til sammenligning ut rundt 73 prosent av innsatsen i premier ved spill på oddsen og 55 prosent ved tipping. Gjennomsnittlig premieutbetaling fra disse spillene var cirka 70 prosent i 2013.

64 prosent av netto omsetning til spillene som inngår i tippensøkkelen går til gode formål. For hver krone som satses på sportsspillene til Norsk Tipping går dermed i gjennomsnitt 19,2 øre til formålene.

Dette betyr at enerettsmodellen genererer nær 10 ganger så mye penger til gode formål som de utenlandske selskapene vil bidra med per satset krone.

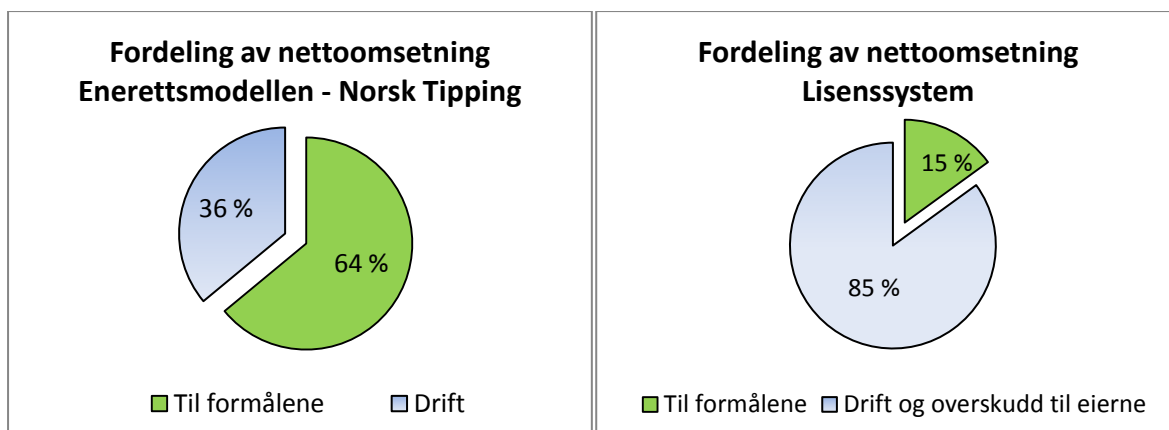
Figur 20 viser hvor stor andel av spillernes innsats som går til formålene i Norge og som avgift til staten i et lisenssystem.

Figur 20 Andel av spillernes innsats som går til formålene

Dersom en i stedet for spillernes innsats tar utgangspunkt i spillernes tap ser fordelingen mellom hva som går til formålene og hva som går til drift av selskapene, og til eierne blir bildet noe endret. Dette er vist i figur 21.

Figur 21 System effektivitet for en enerettsmodell og en lisensmodell

Figuren viser at enerettsmodellen og Norsk Tipping bidrar med over fire ganger så mye penger til gode formål som de utenlandske selskapene vil bidra med gjennom en lisensmodell.

Avgiftssatsen vil også være 15 prosent for internettkasinoer. Forutsatt at Norsk Tipping også i 2014 vil levere mer enn 60 prosent av netto omsetning av spillene som inngår i tippensykkelen til formålene, vil enerettsmodellen fortsatt være over fire ganger så effektiv til å skape tilskudd til gode formål som en lisensmodell.

Årsakene til at enerettsmodellen generer over fire ganger så mye penger til gode formål av netto omsetning er først og fremst at hele Norsk Tippings overskudd går til gode formål og at selskapet har relativt sett lavere markedsføringskostnader enn de selskapene som må konkurrere om spillerne.

Ser en på effektiviteten i forhold til brutto omsetning kommer forskjellene i premieandel inn som et nytt moment, i tillegg til de som er nevnt over.

Disse resultatene er ikke overaskende. De bekrefter kun at selskaper som har et monopol, klarer å skape et større overskudd enn selskaper som opererer i markeder med stor konkurranse.

6.4 Reduserte inntekter som en følge av endrede spillevaner

Erfaringene fra Danmark viser at det skjer en stor forskyvning i spillernes vaner ved en liberalisering. Spillingen øker voldsomt i de liberaliserte delene av markedet, men først og fremst på bekostning av andre spill. Markedet totalt sett øker ikke som følge av liberaliseringen.

I Norge vil dette bety at det vil flyttes penger fra de fleste segmenter og over til sportspill og internettkasinoer. Erfaringene fra Danmark viser også at det er de utenlandske selskapene som kaprer største delen av disse pengene.

Å flytte en krone fra for eksempel lotteridelen til Norsk Tipping og over til sportspill og de utenlandske selskapene vil bety å flytte en krone fra et system som gir 64 prosent til gode formål og over til et system som kun bidrar med 15 prosent til gode formål. Med andre ord vil hver krone som flyttes fra lotteridelen til Norsk Tipping og over til de utenlandske bettingselskapene bety en reduksjon på nesten 50 øre til gode formål.

Danske Lotteri Spil har fått redusert omsetningen med nesten 700 millioner kroner fra 2011 til 2014. Dette utgjør en nedgang på 22 prosent. Dersom vi antar at Norsk Tipping fikk redusert netto omsetning i lotteridelen med 20 prosent ville dette bety en nedgang på 950 millioner kroner. Dersom

rundt to tredeler av dette ble overført til de utenlandske selskapene ville overføringene til frivilligheten bli redusert med rundt 300 millioner kroner.

Den resterende tredjedelen ville forbli hos Norsk Tipping, men komme over i den konkurranseutsatte delen av selskapets virksomhet. Også her vil i utgangspunktet kun 15 prosent gå til gode formål, men staten som eier vil ha muligheten til å ta ut overskuddet som utbytte, og dele ut selskapets betalte skatt til gode formål. Dette vil da skje i form av en bevilgning over statsbudsjettet. Forutsatt at det skjer vil ikke dette påvirke overføringene til gode formål. Dersom staten velger å bruke disse pengene til andre formål vil frivilligheten miste ytterligere 150 millioner kroner.

6.5 Økning i regulatoriske kostnader

Rambøll har påvist at en liberalisering vil føre til økte regulatoriske kostnader. Rambøll har estimert denne kostnaden til 7 – 9 millioner kroner.

6.6 Konklusjon – økonomi

Våre beregninger viser, som Rambøll sine beregninger, at det vil genereres mindre penger til gode formål ved innføring av en lisensmodell. Norges idrettsforbunds frykter at reduksjonen i tilskuddene til gode formål vil bli større enn det Rambøll har estimert ved en lisensmodell.

6.7 Virkning på problemspilling

Oddspill har relativ lav score som «problemspill», men det er verdt å merke seg forskjellen i score til oddsspillene til Norsk Tipping og andre spillselskaper. 0,62 prosent av spillerne som spiller på oddspill hos Norsk Tipping oppgir å ha problemer, mens tilsvarende tall for spilling hos andre selskaper er 1,81 prosent. Det skal bemerkes at dette er lave tall sammenlignet med bingospillene som topper listen over spill som skaper problemer. Disse spillene har en score på 7 – 8. Kasinospill på internett har en score på 3,54.

Undersøkelsen gjennomført av Universitetet i Bergen viser omfanget av problemer knyttet til pengespill i Norge er lavere enn gjennomsnittet fra tidligere internasjonale befolkningsundersøkelser. Dette viser at dagens pengespillpolitikk begrenser pengespillproblemene på en god måte.

Norges idrettsforbund mener at forbrukerbeskyttelse og spillansvarlighet best ivaretas ved at spill som viser seg å ha en uheldig effekt enkelt kan fjernes fra markedet. Dette hensynet kan lettere ivaretas med staten som kontrollør og eier av spillselskapet, enn dersom staten kun opptrer som regulatorisk myndighet og lisenstildeler som utsteder lisenser med fastlagte betingelser for et lengre tidsrom.

Totalt sett vil trolig en liberalisering føre til en økning i antall problemspillere.

7 Et offensivt alternativ for frivilligheten

For å lykkes må pengespillpolitikken ta utgangspunkt i spillernes ønsker og behov. Hva ville skje dersom enerettsmodellen ble beholdt og Norsk Tipping i større grad tok opp konkurransen med de utenlandske selskapene innenfor sportspill ved å justere odds og antall spillobjekter slik at de ble mer sammenlignbare med det som tilbys i Danmark og på nettet i dag? Ville det redusere nordmenns spilling hos utenlandske selskaper?

Ville en kunne få «hjem» hele eller deler av omsetningen i det regulerte markedet på denne måten?

300 «hjemvendte» millioner kroner ville generere rundt 200 millioner kroner til gode formål.

Norges idrettsforbund mener at det er større mulighet for å øke tilskuddene til gode formål ved at Norsk Tipping i større grad tar opp konkurransen med de utenlandske selskapene. I tillegg til en forventet økning i tilskudd til gode formål, ville dette gi en større andel av spill og spillere innenfor Norsk Tippings allerede etablerte ansvarlighetsregime for spill. Dette vil redusere omfanget av spillavhengighet i Norge.

Det bør være interessant å vurdere hva som ville skje dersom enerettsmodellen ble beholdt og Norsk Tipping justerte sine odds og antall spillobjekter mer i tråd med det som tilbys på internett i dag. Ville dette redusere nordmenns spilling hos utenlandske selskaper?

Dersom en på denne måten fikk hentet hjem for eksempel 300 millioner kroner, vil tilskuddene til frivillighet øke med opp mot 200 millioner kroner.

**NORGES IDRETTSFORBUND
OG OLYMPISKE OG
PARALYMPISKE KOMITÉ**

Postadresse
0840 Oslo

Besøksadresse
Sognsveien 73
0855 Oslo

tlf +47 21 02 90 00
e-post nif-post@idrettsforbundet.no
www.idrett.no
